

Et bæredygtigt Danmark

– Udvikling i
balance

Et bæredygtigt Danmark

– Udvikling i
balance

Indhold

Indledning	7
Økonomisk bæredygtighed – vækst og sunde offentlige finanser	13
Social bæredygtighed – alle skal med	23
Grøn bæredygtighed – i balance med vores omgivelser	31
Internationalt arbejde med bæredygtighed	42
Løbende opfølgning på forpligtende målsætninger	45

Indledning

Regeringens vision er et bæredygtigt Danmark. Et Danmark, hvor der er styr på økonomien og råd til velfærd, hvor alle har mulighed for at få et udbytterigt og værdigt liv uanset baggrund, og hvor vi sørger for et rent miljø, en rig natur og et godt klima. Et samfund, hvor vores børn, børnebørn og senere generationer har mulighed for at nyde mindst lige så gode livsvilkår som os.

Danmark er på mange måder allerede et godt samfund. Vi tager os af hinanden, alle har adgang til sygehuse og sundhedsbehandling samt skolegang og uddannelse. Vi har styr på de offentlige finanser, og vi er gennem mange år gået foran, når det kommer til at gøre en indsats for natur, miljø og klima. Og selvom vi er et lille land, har vi gang på gang vist, at vi kan gøre en forskel i EU og den verden, vi er en del af. Alt det skal fortsat kendetegne Danmark i fremtiden. Men vi skal også udvikle Danmark og gøre vores samfund endnu bedre.

Derfor har regeringen opstillet meget ambitiøse mål for udviklingen i Danmark på det økonomiske, grønne og sociale område. Det er mål, som regeringen vil forpligte sig på. Udviklingen skal følges tæt, og der vil løbende blive fulgt op med konkrete reformer og initiativer, så vi sikrer en bæredygtig udvikling i Danmark. Vi skal i mål på alle tre områder, for det økonomiske, sociale og grønne er alle forudsætninger for, at vi kan leve en god tilværelse.

En stærk og sund økonomi med et højt velstandsniveau er grundlaget for, at vi kan investere i velfærd, uddannelse og sundhed, og for at vi kan tage hånd om de mest udsatte i vores samfund. En bred arbejdsmarkedsdeltagelse er både en forudsætning for vores velstand og velfærd, men det er også vigtigt i et socialt perspektiv. Samtidig er et samfund uden store sociale skel med til at forebygge marginalisering og kriminalitet. Lige muligheder for uddannelse og et højt uddannelses-

niveau understøtter produktivitet og velstand og bidrager til at nedbryde negativ social arv. Social bæredygtighed er derfor også vigtigt for vores økonomiske bæredygtighed.

En rig og mangfoldig natur og et rent miljø uden giftstoffer eller luftforurening bidrager til folkesundheden og livskvaliteten i Danmark. Samtidig er naturen og miljøet en afgørende rammebetingelse for vigtige erhverv som fx landbrug og fiskeri. Velstand gør det muligt for os at investere i beskyttelse af miljø, klima og natur, men respekt for vores naturgrundlag, miljø og klima er også vigtigt for vores økonomi på lang sigt.

Regeringen har gennemført omfattende reformer for at opnå sunde offentlige finanser samt vende den negative udvikling i konkurrenceevnen og derigennem skabe vækst og nye arbejdspladser. Desuden er der aftalt et markant løft af folkeskolen og der er indgået en bred aftale om en reform af erhvervsuddannelserne. Begge dele for at sikre et højt uddannelsesniveau og lige muligheder for alle børn og unge for at realisere deres potentialer.

Samtidig har regeringen iværksat en række konkrete initiativer til beskyttelse af børn og unge mod overgreb og gennemført en reform af det sociale tilsyn. Senest er der med finanslovsaftalen for 2014 afsat 70 mio. kr. årligt i perioden 2014-2017 til tidlig hjælp til børn i udsatte familier. Regeringen har desuden forpligtet sig på en række nye sociale 2020-mål, der skal sikre, at vi tager bedre hånd om de mest udsatte i vores samfund.

På det grønne område har vi gennem flere årtier gennemført betydelige indsatser for bl.a. at reducere luftforurening, sikre et renere vandmiljø og udvikle en mere grøn energisektor. Det er resultater, vi skal værne om og udbygge. Regeringen har derfor bl.a. igangsat en meget omfattende og ambitiøs omlægning af energiforsyningen. Med finansloven for 2013 blev der afsat samlet 1,5 mia. kr. til styrkelse af den grønne omstilling og bedre udnyttelse af Danmarks grønne erhvervsmæssige styrkepositioner. Og som led i finansloven for 2014 tog regeringen initiativ til at oprette Den Danske Naturfond i samarbejde med private fonde.

Regeringen vil arbejde for at skabe en sammenhængende, balanceret og bæredygtig udvikling på tværs

af det økonomiske, sociale og grønne område. Der er fortsat behov for at forbedre Danmarks konkurrenceevne til gavn for vækst og velstand. De nye målsætninger på det sociale område skal være afsæt for at skabe bedre vilkår for de mest udsatte i vores samfund ved at sætte fokus på den forebyggende indsats og effekten af den sociale indsats. Det vil også medvirke til at begrænse uligheden ved at skabe mere lige muligheder for mennesker i en udsat position. Regeringen vil desuden fortsat prioritere sundhed, uddannelse og beskæftigelse højt.

Den grønne linje skal også fortsættes fremadrettet. Regeringen vil arbejde aktivt for effektiv ressourceudnyttelse af vores affald, et rent vandmiljø, rig natur, ren luft, færre skadelige kemikalier, mere vedvarende energi og færre drivhusgasser. Vi skal med vores ambitiøse målsætninger og initiativer skabe en grøn omstilling af Danmark.

En stærk økonomisk udvikling og beskyttelse af natur, miljø og klima skal gå hånd i hånd. Og vi skal samtidig udnytte vækstpotentialer ved den grønne omstilling, så vi både bidrager til at løse miljøproblemer og udnytter vores kompetencer inden for ressourceeffektive løsninger med henblik på at få udbytte af vores erhvervsmæssige styrkepositioner på det grønne område. Regeringen vil fortsat understøtte udvikling og demonstration af ny teknologi. Dette kan bidrage til at fastholde og udvikle vores styrkepositioner.

Et bæredygtigt Danmark er også et Danmark, der rækker ud over sine egne grænser og engagerer sig i det internationale arbejde for fred, sikkerhed og en bæredygtig global udvikling. Krig og ufred rundt om i verden er ikke foreneligt med en bæredygtig global udvikling. Derfor skal vi blandt andet fortsat yde en aktiv indsats både selvstændigt og gennem EU i internationale forhandlinger i regi af FN, *jf. boks 1*.

Bæredygtighedsstrategien er regeringens samlede ramme for at følge udviklingen i Danmark og sikre, at vi bevæger os i en bæredygtig retning. Strategien rummer samlet 23 målsætninger inden for det økonomiske, sociale og grønne område samt en målsætning for Danmarks internationale arbejde for bæredygtighed, *jf. tabel 1*.

Boks 1

Danmarks internationale arbejde med bæredygtighed

Der er mange steder i verden et stort pres på naturressourcerne, bl.a. pga. befolkningstilvækst og klimaændringer. Særligt udviklingslande står overfor store problemer med forurening, nedslidning af naturgrundlaget, tab af biologisk mangfoldighed samt skærpet konkurrence og risiko for konflikt om adgang til energi, vand, jord og fødevarer. Disse problemer rammer overvejende verdens fattigste, men også mange udviklede lande har udfordringer med fx vandforsyning. Danmark vil både selvstændigt og gennem EU fortsat yde en aktiv indsats i internationale forhandlinger i regi af FN, Verdensbanken og andre multilaterale fora for at bane vejen for globale og lokale løsninger på disse udfordringer og sikre en bæredygtig global udvikling og for, at det multilaterale system styrker indsatsen for at bistå udviklingslandene med at fremme inklusiv og grøn vækst. Udviklingen i verden skal ske i balance med vores ressourcegrundlag.

Danmark kan med vores styrkepositioner inden for miljø- og energiteknologi være med til at skabe konkrete løsninger på bæredygtighedsproblemer rundt omkring i verden. Hvis Danmark formår at udnytte disse styrkepositioner fuldt ud, vil det også være med til at skabe vækst og arbejdspladser i Danmark.

På det sociale område skal målsætningerne i strategien ses i sammenhæng med regeringens ambitiøse målsætninger for uddannelse, beskæftigelse og sundhed. Målsætningerne på disse områder er centrale i regeringens politik for at sikre social bæredygtighed. Uddannelse, beskæftigelse og sundhed virker samtidig forebyggende for marginalisering og bidrager til at nedbryde negativ social arv.

Men der er mennesker i vores samfund, som ikke står forrest i jobkøen – heller ikke når økonomien begynder at vende. Dem har vi et særligt ansvar for at hjælpe. Det er derfor, at regeringen har præsenteret en række nye målsætninger for de mest udsatte i vores samfund. Regeringen vil arbejde for, at der foruden de sociale 2020-mål, jf. tabel 1, også opstilles målsætninger for effekten af alkoholbehandlingen og prostitution.

Regeringen ønsker, at strategien skal danne grundlag for en bred debat med inddragelse af borgere, erhvervs- og interesseorganisationer om, hvor Danmark bevæger sig hen. Som afsæt herfor vil regeringen regelmæssigt udarbejde en samlet status for indfrielsen af de 24 målsætninger på det sociale, økonomiske, grønne og internationale område.

Tabel 1
Regeringens målsætninger for en bæredygtig udvikling
på det økonomiske, sociale og grønne område

Målsætninger for økonomisk bæredygtighed	Indikator
1. Finanspolitikken skal være holdbar, dvs. den såkaldte holdbarhedsindikator (HBI) må aldrig være negativ. Det indebærer, at den planlagte politik kan fastholdes fremadrettet ved en stabil offentlig gæld (som andel af BNP).	Holdbarhedsindikator (HBI)
2. Der skal mindst være balance på den strukturelle offentlige saldo i 2020.	Strukturel offentlig saldo
3. Den strukturelle offentlige saldo må årligt højst udvise et underskud på ½ pct. af BNP på budgetteringstidspunktet, jf. budgetloven.	Strukturel offentlig saldo
4. Danmark skal opfylde EU's konvergenskrav	
– Den faktiske offentlige saldo må højst udvise et underskud på 3 pct. af BNP.	Faktisk offentlig saldo
– Den offentlige ØMU-gæld skal holde en bred sikkerhedsafstand til 60 pct. af BNP.	ØMU-gæld i pct. af BNP
5. Reforme og initiativer skal løfte væksten i dansk økonomi med ekstra 40 mia. kr. frem mod 2020.	Strukturelt BNP
– Væksten skal løftes med 20 mia. kr. gennem reformer, der øger produktiviteten bl.a. ved at forbedre private virksomheders vilkår.	
– Væksten skal løftes med 20 mia. kr. gennem reformer, som bidrager til øget beskæftigelse og højere uddannelsesniveau.	
6. Der skal frigøres 12 mia. kr. til målrettet forbedring af den offentlige service gennem modernisering af den offentlige sektor.	
Målsætninger for social bæredygtighed	Indikator
7. Mindst 50 pct. af udsatte børn og unge har som 25-årige gennemført en ungdomsuddannelse.	Udsatte unges uddannelse
8. De udsatte børns faglige niveau i læsning og matematik skal forbedres.	Indikatoren udvikles på baggrund af de nationale tests
9. Andelen af 15-17-årige udsatte unge, der begår kriminalitet og får en fældende strafferetlig afgørelse, skal falde med mindst 25 pct. Det svarer til en andel på 9 pct.	Udsatte unge, der modtager en fældende strafferetlig afgørelse
10. Andelen af anbringelser, der bryder sammen, skal falde med mindst 30 pct. Det svarer til, at andelen af sammenbrud højst må udgøre 4 pct.	Sammenbrud i forhold til det samlede antal anbringelser
11. Antallet af hjemløse i Danmark reduceres med mindst 25 pct. Det svarer til et niveau på højst 4.000 personer.	SFI's hjemløsetællinger
12. Andelen af borgere, der vender tilbage til et herberg eller et forsorgshjem inden for det første år efter udskrivning til egen bolig, må højst udgøre 20 pct.	Borgere, der igen får ophold på forsorgshjem efter at være kommet i egen bolig
13. Andelen af kvinder på kvindekrisecentre, der har behov for mere end ét ophold, reduceres med mindst 30 pct. Det svarer til en andel på højst 25 pct.	Kvinder med flere ophold på kvindekrisecentre
14. Andelen af borgere, som afslutter et behandlingsforløb for stofmisbrug som stoffri eller med reduktion i misbruget, øges til mindst 50 pct.	Behandlingsforløb, der afsluttes med stoffrihed eller stofreduktion
15. Antallet af narkorelaterede dødsfald skal frem mod 2020 reduceres og fastholdes på et niveau på højst 200 personer. Det svarer til en reduktion på mindst 30 pct.	Narkorelaterede dødsfald
16. Anvendelsen af tvang i psykiatrien skal nedbringes med 50 pct. frem mod 2020.	Indikatorer skal udredes nærmere

Målsætninger for grøn bæredygtighed	Indikator
17. Danmarks udledning af drivhusgasser skal i 2020 være reduceret med 40 pct. set i forhold til udledningen i 1990.	Drivhusgasudledning
18. El- og varmforsyningen skal være dækket af 100 pct. vedvarende energi i 2035 og hele Danmarks energiforsyning, herunder transport, skal være dækket 100 pct. med vedvarende energi i 2050.	VE-andel
19. Genanvendelsen af husholdningsaffald skal øges til 50 pct. i 2022.	Genanvendelsesprocent for husholdningsaffald
20. Belastningen fra sprøjtemidler skal være reduceret med 40 pct. ved udgangen af 2015 i forhold til 2011. Belastningen måles i forhold til både menneskers sundhed og påvirkning af natur og risiko for nedsivning til drikkevandet.	Pesticidbelastningsindex (PBI)
21. Ren luft og regulering af problematiske kemikalier. Danmark skal leve op til internationale aftaler og mål.	Koncentration i luften af partikler og NO ₂
22. Danmark skal bevare en mangfoldig natur og beskytte dyr og planter levesteder i det åbne land og i skovene. Der skal på længere sigt sikres gunstig bevaringsstatus for arterne og naturtyperne omfattet af naturplanerne.	Naturtilstand for habitat-naturtyper og arter
23. Fjorde, kystvande, søer og vandløb samt grundvandet skal leve op til vandrammedirektivets krav og havområder til havstrategirammedirektivets krav.	Økologisk og kemisk tilstand i vand- og havmiljø
Målsætning for internationalt arbejde	
24. Der skal i FN i 2015 vedtages en ny global, ambitiøs udviklingsramme, som skal afløse 2015-målene.	

HERA cell

Holter

HERA cell

25mL

Økonomisk bæredygtighed

– vækst og sunde offentlige finanser

Økonomisk bæredygtighed betyder, at vi skal føre en økonomisk politik, der understøtter vækst, høj beskæftigelse og lav ledighed inden for rammerne af en holdbar og troværdig finanspolitik. Regeringen har afstemt sin politik og de økonomiske målsætninger herefter.

Dansk økonomi ventes at være på vej ind i en periode med vækst, gradvis øget beskæftigelse og lavere ledighed.

I de senere år er de offentlige finanser konsolideret for at nedbringe underskuddet på den *faktiske* offentlige saldo og forbedre den *strukturelle* offentlige saldo i overensstemmelse med regeringens planer og EU's henstilling til Danmark.

Regeringens økonomiske politik følger et forsigtighedsprincip. Princippet betyder, at nye udgifter først afholdes, når der er parlamentarisk flertal for konkrete initiativer, som kan sikre den nødvendige finansiering. Finanspolitikken føres inden for rammerne af budgetloven, der bl.a. indebærer, at det strukturelle underskud på de offentlige finanser ikke må overstige 0,5 pct. af BNP på budgetteringstidspunktet.

Økonomisk vækst og høj beskæftigelse er vigtige forudsætninger for at videreudvikle et velfærdssamfund af høj international standard med en høj grad af tryk for alle. De langsigtede vækstmuligheder afhænger både af, hvor meget vi tilsammen arbejder og af den værdi, vi

skaber gennem vores arbejde, dvs. vores produktivitet. Med en højere produktivitet vil vores velstand blive større ved den samme arbejdsindsats. Det giver både plads til mere privatforbrug og til forbedringer i den offentlige service.

Med Vækstplan DK har regeringen fremlagt tre langsigtede reformspor med det sigte, at der samlet skabes 150.000 nye private arbejdspladser frem mod 2020 og grundlag for en gennemsnitlig økonomisk vækst på mindst 2 pct. årligt. Reformerne skal bidrage til at løfte væksten i dansk økonomi med ekstra 40 mia. kr. i 2020. Af de 40 mia. kr. skal 20 mia. kr. komme fra reformer, der forbedrer vilkårene for private virksomheder, og andre 20 mia. kr. skal komme fra reformer, som øger beskæftigelse og uddannelsesniveau. Hertil kommer reformer, der gennem modernisering af den offentlige sektor kan frigøre 12 mia. kr. til målrettede forbedringer af den offentlige service.

Regeringen har med Vækstplan DK gjort det mere attraktivt at investere i Danmark og har senest indgået aftaler om at gennemføre en række nye initiativer til forbedring af virksomhedernes vilkår i forbindelse med Vækstpakke 2014. Gode rammevilkår for at drive virksomhed er afgørende for lysten til at foretage langsigtede investeringer.

Sunde offentlige finanser baseret på en holdbar og troværdig finanspolitik

Regeringens økonomiske politik er fastlagt med henblik på at understøtte vækst og beskæftigelse inden for rammerne af en holdbar og troværdig finanspolitik.

En holdbar finanspolitik

Finanspolitisk *holdbarhed* betyder grundlæggende, at den politik, der føres, også kan fastholdes fremadrettet samtidig med, at den offentlige gæld udgør en stabil andel af BNP. Det vil sige uden, at fremtidige stramninger – fx i form af højere skatter, lavere indkomstoversførsler eller ringere offentlig service – er nødvendige. Finanspolitisk holdbarhed måles ved den såkaldte *holdbarhedsindikator* (HBI), der opgøres i pct. af BNP. Kravet om en holdbar finanspolitik indebærer, at holdbarhedsindikatoren ikke må være negativ.

Udviklingen i de offentlige finanser vurderes aktuelt at være holdbar. Denne holdbarhed forudsætter, at regeringens finanspolitiske linje fastholdes, og at der indtræder en gradvis konjunkturopretning. I frem-skrivningen indgår også effekten af de senere års reformer, som bl.a. øger tilbagetrækningsalderen og dermed reducerer det langsigtede pres på de offentlige finanser og styrker den finanspolitiske holdbarhed.

Reformerne skal ses på den baggrund, at de offentlige finanser kommer under pres i årene efter 2020. Det skyldes bl.a. ændringerne i befolkningens alderssammensætning som følge af stigende levetid samt aftagende Nordsø-produktion, *jf. boks 2*.

At finanspolitikken er holdbar, kan betragtes som en nødvendig, men ikke nødvendigvis tilstrækkelig betingelse for, at finanspolitikken også er troværdig.

En troværdig finanspolitik

At finanspolitikken er *troværdig* betyder grundlæggende, at der ikke gennem længere perioder bliver tale om så store offentlige underskud eller gæld, at der kan opstå problemer med den løbende finansiering af underskuddene og refinansiering af gælden. Dvs. at der vedvarende er tillid blandt borgere og aktører på de finansielle markeder til den økonomiske politik, der føres i Danmark. Opfattes finanspolitikken ikke som

troværdig, kan det fx medføre stigende renter, som yderligere kan forstærke de offentlige underskud og dæmpe den økonomiske vækst.

Mens finanspolitisk holdbarhed ikke stiller særlige krav til profilen for den offentlige saldo over tid – kun at gælden i pct. af BNP skal være stabil på lang sigt – så handler finanspolitisk troværdighed derudover også om at sikre, at de offentlige underskud og den offentlige gæld løbende og på mellemfristet sigt udvikler sig på en måde, som ikke svækker tilliden til den førte politik.

Den overordnede målsætning om finanspolitisk troværdighed er baggrund for flere af de opstillede konkrete mål og rammer for finanspolitikken, fx:

- Målet om strukturel balance på de offentlige finanser i 2020
- Budgetlovens krav om, at de årlige strukturelle underskud på den offentlige saldo ikke må overstige 0,5 pct. af BNP
- Overholdelse af konvergenskravene i EU's stabilitets- og vækstpagt

Den strukturelle offentlige saldo viser balancen mellem de offentlige indtægter og udgifter, når man korrigerer for betydningen af konjunktursituationen og andre midlertidige forhold. Det er et centralt omdrejningspunkt for regeringens finanspolitik, at der *mindst skal være strukturel balance på de offentlige finanser i 2020*.

Det skal bl.a. ses på baggrund af den markante forværing af de offentlige finanser som følge af finanskrisen og det efterfølgende internationale økonomiske tilbageslag. Målsætningen om strukturel balance styrker troværdigheden af de offentlige finanser og fastkurspolitikken og sikrer finanspolitiske handlemuligheder i forbindelse med tilbageslag.

Med udgangspunkt i de aktuelle økonomiske frem-skrivninger og regeringens finanspolitiske linje skønnes det, at målet om strukturel balance i 2020 realiseres, *jf. boks 2*.

Boks 2

Den strukturelle offentlige saldo

Den faktiske offentlige saldo afhænger bl.a. af skiftende konjunkturer, udsving i beskæftigelsen og deraf følgende ændringer i udgifter til indkomstoverførsler og indtægter fra skatter. Derfor kan den faktiske offentlige saldo udvise ret store udsving over tid. Den strukturelle offentlige saldo er derimod et mål for balancen på de offentlige finanser, når man korrigerer for virkningerne af skiftende konjunkturer og andre midlertidige forhold, men beregningen er behæftet med usikkerhed.

Fra midten af 1990'erne og frem til 2008 blev den strukturelle saldo gradvist forbedret, jf. figur 1. Forbedringen afspejler bl.a. et mærkbart fald i den strukturelle ledighed, men også tendensen til større Nordsø-indtægter og lavere offentlige nettorenteudgifter.

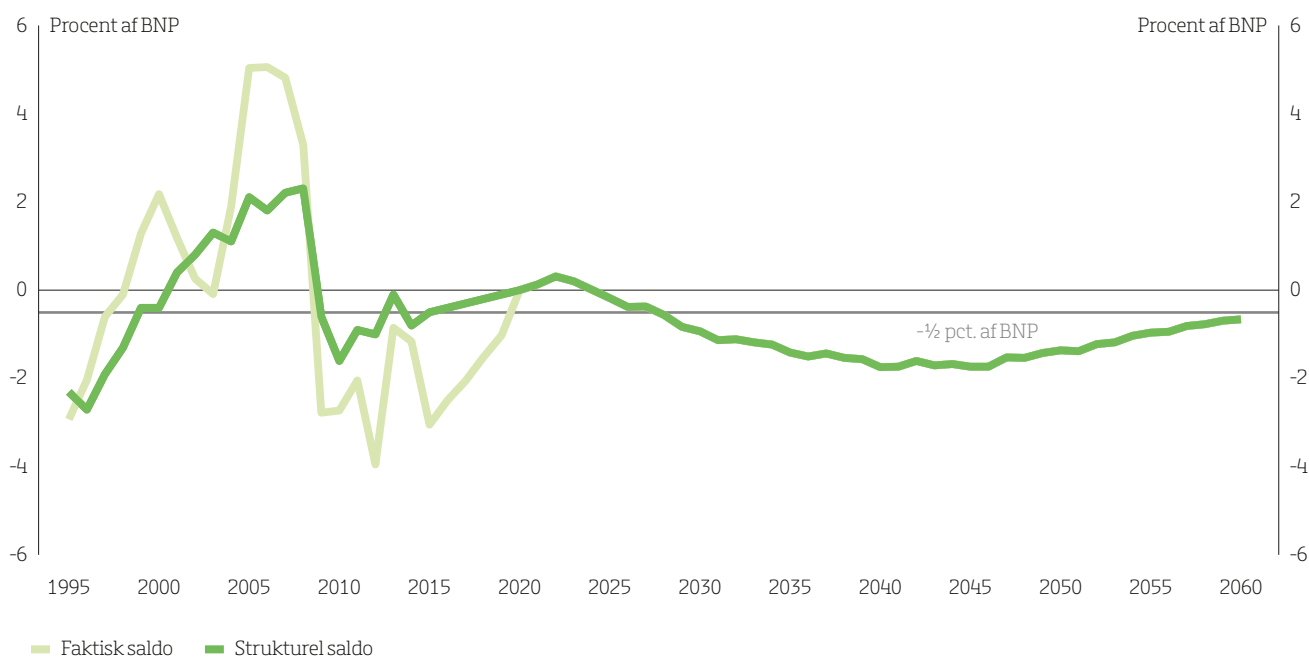
I 2009 og 2010 forværredes den strukturelle saldo markant. Det skyldtes primært, at finanspolitikken blev lempet markant for at understøtte den økonomiske aktivitet og beskæftigelsen, som blev svækket på grund af det økonomiske tilbageslag i kølvandet på finanskrisen. Frem mod 2013 er den strukturelle saldo forbedret igen, hvilket afspejler konsolideringen af de offentlige finanser, herunder skatte- og afgiftsstigninger og en afdæmpet udvikling i det offentlige forbrug.

I 2015 skønnes et strukturelt underskud på 0,5 pct. af BNP, hvilket svarer til budgetlovens grænse for det årlige strukturelle underskud på de offentlige finanser. I 2020 skønnes der – i overensstemmelse med målsætningerne – at være mindst strukturel balance på de offentlige finanser.

I den økonomiske fremskrivning indgår bl.a., at regeringens ambitiøse uddannelsesmålsætninger indfris. Det er konkret lagt til grund, at 95 pct. af en årgang mindst gennemfører en ungdomsuddannelse, samt at 62 pct. gennemfører en videregående uddannelse og at 29 pct. gennemfører en lang videregående uddannelse (de sidste to tal er baseret på de seneste oplysninger om uddannelsesadfærden fra profilmødelen 2012). Også de konkrete initiativer i energiaftalen frem mod 2020 indgår. Disse bidrager til indfrielse af regeringens langsigtede målsætning om, at energiforsyningen i 2050 skal være 100 pct. baseret på vedvarende energi, samtidig med, at en fortsat høj forsyningssikkerhed sikres. I årene efter 2020 er opgørelsen baseret på en beregningsteknisk fremskrivning, der blandt andet afspejler en antagelse om, at de offentlige udgifter pr. person følger den generelle vækst i økonomien (lønudviklingen), jf. *Finansredegørelse 2014*. Dog indregnes konkrete politiske tiltag med virkning efter 2020, herunder den gradvise stigning i tilbagetrækningsalderen.

Figur 1

Den offentlige saldo, 1995-2060

Kilde: Budgetoversigt 2, Finansministeriet, august 2014 og Opdateret 2020-forløb: Grundlag for udgiftslofter 2018, Finansministeriet, august 2014.

Inden for denne ansvarlige finanspolitiske ramme er der skabt plads til en vækst i ressourcerne til offentligt forbrug på ca. 20 mia. fra 2014 frem mod 2020 (svarende til en gennemsnitlig vækst på ca. 3 mia. årligt). Der er dermed sikret mulighed for at fastholde og udvikle vores velfærd. Regeringen har derudover en ambition om at modernisere den offentlige sektor for 12 mia. kr. for at skabe plads til yderligere initiativer.

De offentlige udgifter i Danmark er over en længere periode vokset betydeligt mere end planlagt. I lyset af udfordringerne for de offentlige finanser i de kommende år og den internationale statsgældskrise er det centralt, at der fastholdes en stram styring af de offentlige udgifter. Der blev på den baggrund i juni 2012 vedtaget en *budgetlov*, som via indførelse af konkrete udgiftslofter for både staten, kommunerne og regionerne skal understøtte, at de offentlige udgifter udvikler sig i overensstemmelse med målsætningerne og prioriteringerne i de mellemfristede fremskrivninger.

De første udgiftslofter, som dækker perioden 2014-17, blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget i juni 2013. Finansloven for 2014 og økonomiaftalerne med kommunerne og regioner overholder de vedtagne udgiftslofter.

Budgetloven indebærer, at den *strukturelle saldo som udgangspunkt højst må udvise et årligt underskud på 0,5 pct. af BNP på budgetteringstidspunktet*. Niveaulet for det årlige underskud er fastsat bl.a. for at forebygge, at Danmark igen kommer i konflikt med 3 pct.'s grænsen for offentlige underskud i EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Budgetloven implementerer Finanspagten, som euro-landene blev enige om i december 2011, og som Danmark tilsluttede sig i marts 2012.

Opfyldelse af EU's konvergenskrav

Den finansielle krise har vist, at den økonomiske stabilitet i høj grad er betinget af international tillid til, at vi fører en ansvarlig og stabilitetsorienteret økonomisk politik. Danmark er et lille land med en meget rentefølsom økonomi, hvor udviklingen på bl.a. ejendoms- og boligmarkedet har stor betydning – både for den samlede efterspørgsel og den finansielle stabilitet. Bl.a. derfor er det afgørende, at Danmark overholder de krav til budgetdisciplin, der anvendes i EU.

Stabilitets- og Vækstpagten er en EU-pagt, der skal sikre, at den økonomiske politik i de enkelte medlemslande ikke fører til uforholdsmæssigt store underskud. Pagten indebærer bl.a., at landenes såkaldte ØMU-gæld, der er et udtryk for det offentlige bruttogæld, ikke må overstige 60 pct. af BNP. Samtidig må den faktiske saldo på de offentlige finanser ikke udvise et underskud, der overstiger 3 pct. af BNP.

Med udsigt til såkaldt uforholdsmæssigt store offentlige underskud modtog Danmark i juli 2010 en EU-henstilling. Hovedkravet i henstillingen var at bringe det faktiske offentlige underskud holdbart under 3 pct. af BNP senest i 2013.

EU-henstillingen har været et centralt omdrejningspunkt for finanspolitikken i 2011-13, hvor der er gennemført strukturelle budgetforbedringer på 1½ pct. af BNP.

Samtidig har regeringen gennemført en række initiativer, herunder fremrykning af investeringer i infrastruktur mv., for at holde hånden under vækst og beskæftigelse, *jf. boks 3*.

Boks 3

Regeringen har holdt hånden under væksten og beskæftigelsen

Samtidig med at der er sikret orden i den offentlige økonomien, så den høje troværdighed fastholdes, har det været afgørende for regeringen at understøtte vækst og beskæftigelse i en periode, indtil konjunktursituationen bliver bedre.

Derfor igangsatte regeringen i 2012 en fremrykning af investeringer i infrastruktur, bygninger og energi. I 2013 blev vækst og beskæftigelse desuden understøttet af skattereformen, investeringsvinduet og genindførelsen af en udvidet BoligJobordning. Med Vækstplan DK løftede regeringen de planlagte offentlige investeringer i 2014 med 2 mia. kr., som blev målrettet kommunerne. Og med *Aftalen om regionernes økonomi* i 2014 sikrede regeringen desuden, at regionernes investeringer i 2014 i bl.a. nye supersygehuse blev løftet med knap 2 mia. kr. i forhold til 2013.

Boks 4**Målsætninger for en holdbar og troværdig finanspolitik****1. Finanspolitikken skal være holdbar, dvs. den såkaldte holdbarhedsindikator (HBI) må aldrig være negativ.**

- Regeringens økonomiske politik tilrettelægges inden for rammerne af en udvikling i de offentlige finanser, der er holdbar. Det betyder, at den nuværende politik kan fastholdes fremadrettet, samtidig med at udviklingen i den offentlige gæld vil være stabil (i pct. af BNP).

2. Der skal mindst være balance på den strukturelle offentlige saldo i 2020.

- Det er et centralt omdrejningspunkt i planlægningen af regeringens økonomiske politik, at der mindst skal være balance på den strukturelle offentlige saldo i 2020. Herved styrkes troværdigheden om finanspolitikken, hvilket bl.a. understøtter forsat lave renter.
- Regeringen har med sine økonomiske reformer og en ansvarlig finanspolitisk planlægning understøttet vækst og beskæftigelse og sikret plads til en fortsat realvækst i det offentlige forbrug og høje offentlige investeringer, samtidig med at der kan opnås strukturel balance på de offentlige finanser i 2020.

3. Den strukturelle offentlige saldo må årligt højst udvise et underskud på 0,5 pct. af BNP.

- Med udgiftslofter for både staten, kommunerne og regionerne understøtter budgetloven, at de offentlige udgifter udvikler sig i overensstemmelse med målsætningerne og prioriteringerne i de mellemfristede fremskrivninger. Udgiftslofter for perioden 2014-17 er vedtaget af et bredt flertal i Folketinget i juni 2013.

4. Danmark skal opfylde EU's konvergenskrav.**Den faktiske offentlige saldo må højst udvise et underskud på 3 pct. af BNP.**

- Underskuddet på den faktiske offentlige saldo er af Danmarks Statistik foreløbig opgjort til 0,9 pct. af BNP i 2013, og der skønnes et underskud på 1,2 pct. af BNP i 2014. I 2015 bortfalder midlertidige indtægter fra omlægning af kapitalpensioner, hvorfor underskuddet skønnes at udgøre 3,0 pct. af BNP, jf. *Økonomisk Redegørelse*, august 2014.

Den offentlige bruttogæld (ØMU-gælden) skal holde en bred sikkerhedsafstand til 60 pct. af BNP.

- Den offentlige gæld udgjorde 44½ pct. af BNP ved udgangen af 2013 og vil også fremadrettet holde en bred sikkerhedsafstand til overgrænsen på 60 pct. af BNP.

Med baggrund i, at det offentlige underskud for 2013 er opgjort til 0,9 pct. af BNP, og at der i EU-Kommissionens forårsprognose skønnes et underskud i 2014 og 2015, som ligger under Stabilitets- og Vækstpagtens grænse på 3 pct. af BNP, blev Danmarks henstilling ophævet den 20. juni 2014.

Vækst og en stærk privat sektor som grundlag for fremtidens velfærd

Vækst giver mulighed for at videreudvikle den danske samfundsmodel, som regeringen ønsker at bevare og styrke. Det er grundlaget for, at Danmark også i fremtiden kan fortsætte udviklingen af den offentlige service og investere i et grønt og bæredygtigt samfund. Vækst er også en forudsætning for at udvikle velfærdssamfundet med lige adgang til sundhed og uddannelse for alle.

Derfor har regeringen fremlagt Vækstplan DK, hvor der, sammenlignet med tidligere økonomiske planer, er et skærpet fokus på vækst og produktivitet. Det er regeringens målsætning, at væksten i dansk økonomi skal øges med 40 mia. kr. (målt ved strukturelt BNP) frem mod 2020. Vækstmålsætningen skal opfyldes gennem tiltag i to reformspor. I *reformspor 1* gennemføres tiltag, som styrker erhvervslivet rammevilkår og understøtter produktivitetsudviklingen. I *reformspor 2* videreføres og udbygges initiativer, som øger uddannelsesniveaut og den strukturelle beskæftigelse. Sigtepunktet er, at hvert reformspor skal bidrage med 20 mia. kr. til den samlede vækst i 2020.

Der blev endvidere med Vækstplan DK lagt op til at modernisere den offentlige sektor. Det skal frigøre i alt 12 mia. kr. frem mod 2020 til forbedring af den offentlige service på højt prioriterede områder. De 12 mia. kr. ligger ud over den planlagte vækst i ressourcerne til offentligt forbrug på ca. 20 mia. kr. fra 2014 frem mod 2020.

De allerede gennemførte initiativer indfrier i størrelsesordenen 31 af de 40 mia. kr. Herunder styrker *Aftaler om Vækstpakke 2014* og *reform af beskæftigelsesindsatsen BNP* med yderligere 8¼ mia. kr. Heraf kan 5½ mia. kr. henføres til tiltag, der løfter produktiviteten, og 2¾ mia. kr. kan henføres til tiltag, der øger arbejdsudbuddet, *jf. boks 5*.

Samlet set udestår dermed tiltag for i alt 9 mia. kr. i forhold til at indfri vækstmålsætningen på 40 mia. kr., heraf 8½ mia. kr. i reformspor 1 og ½ mia. kr. i reformspor 2.

Boks 5 Status på indfrielse af vækstmålsætning

Reformspor 1

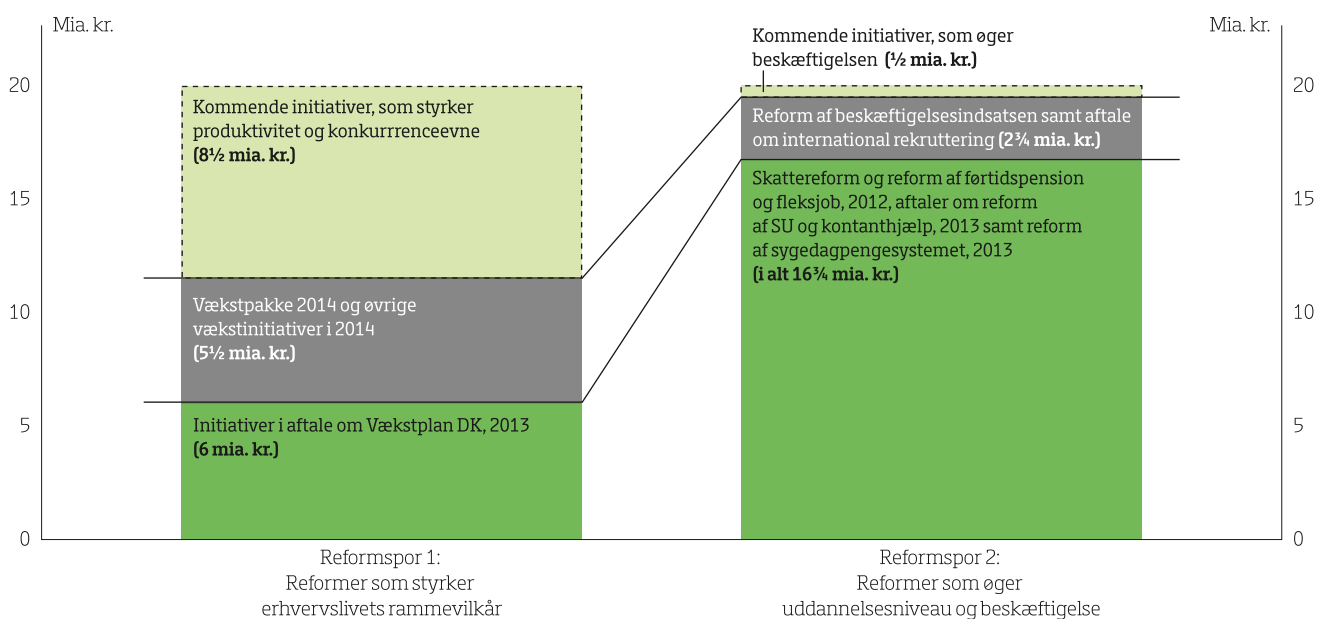
Med *Aftaler om Vækstplan DK* gennemførte regeringen en række initiativer, som styrker erhvervslivets rammevilkår blandt andet gennem lavere selskabskat. Initiativerne bidrager med 6 mia. kr. til vækstmålsætningen.

Senest har regeringen indgået aftaler i forbindelse med *Vækstpakke 2014*, som indeholder en række tiltag, der forbedrer virksomhedernes konkurrenceevne og løfter produktiviteten. Tiltagene i *Aftaler om Vækstpakke 2014* bidrager med 5½ mia. kr. til vækstmålsætningen. Vækstpakken fokuserer på fire indsatsområder: Nemmere og billigere at være virksomhed, styrket adgang til finansiering, lavere priser for forbrugere og virksomheder og dygtige medarbejdere, avanceret produktion.

Reformspor 2

Med *skattereformen* fra 2012 sænkes skatten på arbejde ved forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og indkomstgrænsen for topskat. Samtidig har regeringen med *reform af førtidspension og fleksjob* indført en mere helhedsorienteret indsats med ressourceforløb, der reducerer tilgangen til førtidspension, og målrettet fleksjobordningen. Sammenlagt øger de to reformer strukturelt BNP med 11 mia. kr. i 2020. De indgåede aftaler om *reformer af SU og kontanthjælp* fra foråret 2013 bidrager samlet set til at øge beskæftigelsen med 10.000 personer i 2020 (svarende til et løft i BNP på 5,5 mia. kr.), mens *reform af sygedagpengesystemet* bidrager med ¼ mia. kr. til BNP i 2020. Hertil kommer tiltag i *Aftaler om Vækstpakke 2014*, som styrker international rekruttering, samt *Forlig om reform af beskæftigelsesindsatsen*. Samlet set bidrager disse tiltag med 2¾ mia. kr. til vækstmålsætningen i 2020.

Figur 2
Status på indfrielse af vækst mål

Det skærpede fokus på produktivitet i Vækstplan DK skal ses i sammenhæng med, at velstandsudviklingen i Danmark er udfordret af en lav produktivitsvækst. Over de seneste 15-20 år har produktiviteten i Danmark vokset væsentlig mindre end tidligere og langsommere end i mange af de lande, vi normalt sammenligner os med. Det betyder, at Danmark fremadrettet risikerer at sakke agterud i forhold til de andre lande.

For at øge produktiviteten og styrke virksomhedernes konkurrenceevne har regeringen gennemført *Aftaler om Vækstplan DK*, som indeholder en række initiativer, der styrker erhvervslivets rammevilkår gennem bedre adgang til finansiering, øgede offentlige investeringer, lavere energifgifter og lavere selskabsskat. Hertil kommer, at regeringen i 2012 nedsatte otte vækstteams, som i tæt dialog med erhvervslivet har foretaget et eftersyn af vækstvilkårene på større, internationalt orienterede erhvervsområder, hvor danske virksomheder har

styrker og potentialer. På baggrund af anbefalingerne fra de forskellige vækstteams har regeringen løbende udarbejdet vækstplaner med konkrete tiltag, der skal styrke erhvervenes vækstmuligheder.

Regeringen har desuden nedsat en produktivitetskommission, der har haft til opgave at undersøge årsagerne til den svage produktivitsudvikling og fremlægge forslag til, hvordan produktiviteten kan styrkes i erhvervslivet og i den offentlige sektor. Produktivitetskommissionen offentliggjorde i marts 2014 sin slutrapport med konkrete anbefalinger til, hvordan produktiviteten kan forbedres i de kommende år.

Som første opfølgning på Produktivitetskommissionen har regeringen indgået aftaler i forbindelse med Vækstpakke 2014, som indeholder initiativer, der øger produktiviteten og styrker virksomhedernes konkurrenceevne ved blandt andet at sænke omkostningerne. *Aftaler om*

Boks 6

Målsætninger for en holdbar og troværdig finanspolitik

5. Reformers og initiativers skal løfte væksten i dansk økonomi med ekstra 40 mia. kr. frem mod 2020.

Væksten skal løftes med 20 mia. kr. gennem reformer, der øger produktiviteten bl.a. ved at forbedre private virksomheders vilkår.

- *Aftalerne om Vækstplan DK* bidrager til at styrke konkurrenceevnen og skønnes at løfte produktiviteten med 6 mia. kr. Det skyldes især effekten af lavere selskabsskat.
- *Aftaler om Vækstpakke 2014* vurderes at bidrage med 5½ mia. kr. til BNP i 2020.
- De resterende 8½ mia. kr. skal bl.a. opnås gennem yderligere tiltag, der styrker rammer for erhvervslivet.

Væksten skal løftes med 20 mia. kr. gennem reformer, som bidrager til øget beskæftigelse og højere uddannelsesniveau.

- Regeringens skattereform fra juni 2012 og de gennemførte reformer af førtidspension, fleksjob, kontanthjælp, SU og sygedagpengesystemet bidrager til at øge beskæftigelsen med knap 28.000 personer i 2020 svarende til et løft i BNP på ca. 16¾ mia. kr.
- *Aftaler om Vækstpakke 2014* og *Forlig om reform af beskæftigelsesindsatsen* vurderes at bidrage med 2¾ mia. kr. gennem styrket international rekruttering, og ved at flere ledige opnår varig beskæftigelse hurtigst muligt.
- Kommende reformer af arbejdsmarked skal løfte BNP med ½ mia. kr. frem mod 2020.

6. Der skal frigøres 12 mia. kr. til målrettet forbedring af den offentlige service gennem modernisering af den offentlige sektor.

- Regeringen har med de gennemførte reformer sikret plads til at fastholde og udvikle velfærden med vækst i ressourcerne til offentligt forbrug på ca. 20 mia. kr. fra 2014 frem mod 2020 (svarende til en gennemsnitlig årlig vækst på ca. 3 mia. kr.).
- Regeringen har derudover en ambition om at modernisere den offentlige sektor for 12 mia. kr. for at skabe plads til målrettede forbedringer af den offentlige service.

Vækstpakke 2014 indeholder en lang række initiativer, som blandt andet reducerer sagsbehandlingstider, øger adgangen til kapital til virksomheder og sikrer mere hensigtsmæssig regulering og lavere priser i de hjemmemarkedsorienterede erhverv (herunder effektivisering af forsyningsvirksomhederne).

Med *Aftaler om Vækstpakke 2014* forbedres rammevilkårene bredt for de danske virksomheder. Det er nødvendigt med en indsats, der går på tværs af brancherne for at håndtere den vækstudfordring, som den danske økonomi står overfor. Men regeringen sætter samtidig skærpet fokus på at forbedre produktionsvirksomhedernes vilkår i Danmark. Regeringens tiltag for produktionserhvervene forfølger to overordnede mål om at udnytte de nye muligheder i avanceret produktion, og om at flere nye og mindre virksomheder skal vokse sig store.

Samtidig skal de store investeringer i forskning, innovation og uddannelse i højere grad omsættes til vækst og beskæftigelse. Det er et klart mål for regeringen at øge andelen af højtuddannede i den private sektor. Det skal bl.a. ske gennem styrkelse af kvalitet og relevans på de videregående uddannelser og ved at øge de innovations- og erhvervsrettede elementer i uddannelserne.

Social bæredygtighed

– alle skal med

Regeringen er optaget af at skabe et Danmark, der hænger sammen. Vi skal sikre social mobilitet og gøre op med negativ social arv, så den enkeltes muligheder ikke afhænger af, hvilken baggrund man har, og i hvilken familie man er født. I Danmark skal der være reelt lige muligheder for alle. Det gælder for befolkningen som helhed, men også for mennesker, der har det svært.

Regeringen har gennemført flere større reformer på uddannelses- og beskæftigelsesområdet. Det gælder fx folkeskolereformen, kontanthjælpsreformen og reformen af førtidspension og fleksjob, jf. boks 7. Hertil kommer, at regeringen har indgået en bred aftale om en reform af erhvervsuddannelserne med det formål, at flere skal vælge og gennemføre en erhvervsuddannelse på et højt fagligt niveau.

Det er reformer, der skal sikre, at vi får alle med. Reformerne bidrager til at forebygge social udsathed, bryde med den negative sociale arv og sikre større social mobilitet i samfundet. Kort sagt er de med til at skabe et socialt bæredygtigt Danmark.

Samtidig har regeringen på sundhedsområdet en klar prioritet om at skabe mere lighed, så sundheden løftes for alle. Det ses i både regeringens sundhedspolitiske udspil fra 2013 og regeringens mål for befolkningens sundhed ti år frem i tiden. Samtidig har regeringen med forslaget til finansloven for 2015 og udspillet *”Jo før – jo bedre. Tidlig diagnose, bedre behandling og flere gode leveår for alle”* lagt op til at investere 5 mia. kr. i en styrkelse af det fælles, offentlige sundhedsvæsen. Det vil ikke mindst være til gavn for personer med kort uddannelse og lav indkomst.

Det er ikke alle, der umiddelbart får gavn af, at økonomien begynder at komme i gang igen. Der er mennesker i vores samfund, som ikke står forrest i køen, når beskæftigelsen vender. Det er ofte borgere, som ikke har let ved at komme til orde, og som ikke har mediernes bevågenhed. Vi har som samfund en særlig forpligtelse til, at de ikke bliver glemt.

Forholdene for de mest udsatte mennesker i samfundet er således helt centrale for regeringen.

Derfor har regeringen løbende gennemført målrettede sociale initiativer. Det gælder fx afskaffelse af fattigdomsydelserne, indførelse af nye muligheder for hjælp til udsættelsestruede lejere, målrettede forbedringer for pensionister med de laveste indkomster samt styrket indsats til beskyttelse af børn mod overgreb.

Finanslovsaftalen for 2014 indeholder også væsentlige indsatser i forhold til de mest udsatte i vores samfund. Tidlig hjælp til børn og unge i udsatte familier styrkes med 70 mio. kr. årligt i 2014-2017, der er afsat en ramme på 20 mio. kr. årligt i 2014-2017 til en indsats mod hjemløshed blandt unge og der er afsat i alt 36 mio. kr. til bekæmpelse af vold i familier og i nære relationer.

Regeringen prioriterer således de socialt udsatte højt. Derfor har regeringen også opstillet en række sociale mål for udviklingen frem mod 2020. De sociale målsætninger skal give et afsæt for at skabe bedre vilkår for de mest udsatte og sårbare i samfundet ved at fremme den forebyggende indsats og sikre, at den hjælp og støtte, der gives den enkelte borger, i højere grad gør en forskel.

Boks 7

Ekisterende målsætninger og større reformer

- 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse.
- Der er som led i folkeskolereformen aftalt en række målsætninger for folkeskolen:
 - Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Konkret er regeringens målsætning, at 80 pct. af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test, og andelen af de allerdygtigste elever skal stige år for år.
 - Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater. Konkret er regeringens målsætning, at andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år.
 - Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes gennem bl.a. respekt for professionel viden og praksis. Konkret er regeringens målsætning, at elevernes trivsel skal øges.
 - Det er desuden regeringens målsætning, at der skal være øget inklusion i folkeskolen. Konkret skal andelen af elever i almindelig undervisning i 2015 være forøget fra 94,4 pct. til 96 pct. af det samlede elevtal i folkeskolen.
- I erhvervsuddannelsesreformen er der aftalt fire klare mål for erhvervsuddannelserne:
 - Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse. Konkret skal mindst 25 pct. vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse i 2020. Andelen skal op på mindst 30 pct. i 2025.
 - Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse. Konkret skal fuldførelsen stige fra 52 pct. i 2012 til mindst 60 pct. i 2020 og mindst 67 pct. i 2025.
 - Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Konkret skal andelen af de dygtigste elever øges år for år, og den høje beskæftigelse for nyuddannede skal opretholdes.
 - Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes. Konkret skal elevernes trivsel og aftagervirksomhedernes tilfredshed øges frem mod 2020.
- Regeringen har i 2020-planen og Vækstplan DK opstillet som mål, at beskæftigelsen i den private sektor skal øges med 150.000 personer frem mod 2020.
- Med regeringens reform af beskæftigelsesindsatsen er målet, at arbejdsløse hurtigst muligt opnår varig beskæftigelse, at arbejdsløse får en individuel, jobrettet og effektiv indsats og et reelt uddannelsesløft, hvis de har behov for det, at virksomheder får hjælp til rekruttering af den arbejdskraft, de har brug for. Samt at unødige regler og bureaukrati fjernes, så der er fokus på resultater og mål i stedet for processer.
- Reformen af førtidspensions- og fleksjobområdet skal grundlæggende sikre, at flest muligt bliver en del af fællesskabet, får et arbejde og kan forsøge sig selv. Der skal også i fremtiden være ordentlige levevilkår for de mennesker, der ikke kan arbejde, og et rummeligt arbejdsmarked med bedre muligheder for et aktivt arbejdsliv for mennesker med en begrænset arbejdsevne.
- Med reformen af sygedagpengesystemet skal sygemeldte have en tidligere indsats, der i højere grad støtter den enkelte i at vende hurtigst muligt tilbage til arbejdsmarkedet, og ressourcerne målrettes mod de sygemeldte med størst behov. Samtidig er sygemeldte med reformen sikret et forsørgelsesgrundlag under hele deres sygdomsforløb.
- Med kontanthjælpsreformen er målet, at unge får en uddannelse, og at flere får mulighed for at blive en del af arbejdsfællesskabet, gøre nytte og realisere det potentiale, som alle mennesker har.
- Med regeringens sundhedspolitiske udspil fra 2013 og fastsættelse af 7 mål for danskernes sundhed de næste 10 år er der sat fokus på at nedbringe uligheden i sundhed. Der sigtes bl.a. efter, at danskernes middellevetid fortsat skal stige, og at personer med kort uddannelse skal opleve den største forbedring, så forskellen i middellevetid mellem danskere med kort og lang uddannelse bliver mindre.
- Med regeringens sundhedsstrategi: "Jo før – jo bedre" har regeringen opstillet mål for patienter med kræft og kronisk sygdom.

Fortsættes på næste side

Boks 7 (fortsat)**Eksisterende målsætninger og større reformer**

- Med regeringens langsigtede plan for psykiatrien, vil regeringen styrke indsatsen over for mennesker med psykiske lidelser og sætte et nyt fokus for psykiatrien, hvor udgangspunktet er ligeværd. Planen indeholder en lang række initiativer, hvor mennesker med psykiske lidelser og pårørende inddrages mere systematisk og oplever sammenhæng i indsatsen. Det skal være med til at styrke den forebyggende, behandlende og rehabiliterende indsats, herunder nedbringe brugen af tvang i behandlingen. Planen er fulgt op af en aftale om satspuljen for 2015-18 til psykiatrien, hvor der prioriteres 2,2 mia. kr. til bl.a. mere kapacitet, nedbringelse af tvang og kompetenceudvikling.
- Med regeringens Integrationsbarometer er der sat mål for, hvad en vellykket integration består af, og med barometret følges udviklingen i Danmark som helhed, ligesom barometret kan anvendes lokalt til at understøtte en positiv udvikling i integrationen.

Med de sociale 2020-mål vil regeringen føre socialpolitikken i Danmark ind i en ny tid, hvor vi måles på, at den hjælp, der ydes, gør en forskel og fører til bedre sociale forhold. Det afgørende er ikke at afsætte flere penge. Det er ikke det, der er brug for. Der er derimod brug for, at det sociale arbejde virker og hjælper mennesker og familier videre.

Der ydes et stort arbejde af de ansatte i kommunernes forvaltninger, på institutioner og botilbud samt ude blandt borgerne. Regeringen anerkender, at medarbejderne hver dag gør en forskel for mange udsatte borgere. De sociale 2020-mål skal understøtte dette arbejde.

Vi bruger i dag mange penge på at hjælpe de mest udsatte til at få et bedre liv og lige muligheder. I 2013 brugte kommunerne eksempelvis godt 14 mia. kr. på indsatsen for udsatte børn og unge. Men ofte ved vi ikke, om det, vi gør, rent faktisk hjælper, og i mange tilfælde er resultaterne ikke tilfredsstillende. Det er ikke godt nok. Særligt ikke, når metoderne til at sikre en bedre hjælp i mange tilfælde er til rådighed. Der er behov for at gentænke den eksisterende indsats, så de midler, der bruges på området, anvendes bedst muligt.

Vi skal derfor i højere grad bruge metoder, vi ved virker, og vi skal lære af bedste praksis, både når vi finder den herhjemme, og når de er bedre i udlandet. Samtidig skal vi turde sammenligne på tværs og lære af hinandens erfaringer.

Kommunerne spiller en vigtig rolle i arbejdet med de sociale 2020-mål. I aftalen om kommunernes økonomi for 2015 er regeringen og KL enige om i fællesskab at arbejde målrettet for at understøtte, at de sociale 2020-mål nås. Det vil bl.a. ske ved at sætte fokus på anvendelsen af de metoder og indsatser, der virker bedst. Regeringen og KL vil desuden løbende følge og drøfte udviklingen i de relevante indsatser og gøre status for de sociale 2020-mål i forbindelse med de årlige økonomiaftaler.

Den forebyggende indsats er helt afgørende for at nå de sociale mål. Det er samtidig vigtigt, at den fornødne koordinering mellem de enkelte områder finder sted, så indsatsen i relation til sundhed, uddannelse, misbrug, beskæftigelse og sociale forhold koordineres bedre. Det vi gør, skal således afspejle de ofte komplekse problemstillinger, som mennesker på kanten af samfundet slås med.

Der er seks år til 2020. Det er tid nok til at få ændret retningen og få sat den rigtige udvikling i gang. Men det er samtidig for kort tid til at løse alle problemer. Derfor er målene udtryk for, at der i 2020 skal være taget et stort skridt i den rigtige retning. Men ambitionerne om at forbedre forholdene for de mest udsatte mennesker stopper ikke i 2020.

Udgangspunktet for regeringens sociale målsætninger er 2011, hvor regeringen trådte til.

Udsatte børn skal have lige muligheder

Der er børn i vores samfund, der vokser op i ustabile rammer, og som får en svær start på livet. De børn har vi en forpligtelse til at tage os af, så de får så tryk en opvækst som muligt, og så de får gode vilkår senere i livet. Vi skal sikre reelt lige muligheder for alle.

Udsatte børn og unge klarer sig i dag ikke nær så godt i skolen som andre børn. De får sjældnere en ungdomsuddannelse og begår oftere kriminalitet. Det har også betydning for deres trivsel i det daglige og deres mulighed for at blive selvforsørgende og få et velfungerende voksenliv.

Regeringen har derfor opstillet en række målsætninger for udsatte børn og unge i 2020, *jf. boks 8*.

Målsætningerne for udsatte børn og unge er ambitiøse. Hvis vi skal nå dem, skal vi sikre, at udsatte børn og unge får den rette hjælp, og at de bliver hjulpet tidlige.

En del af indsatsen sker i folkeskolen og i dagtilbud. Dagtilbud har en særlig rolle i forhold til de børn, der er

udsatte eller er i risiko for at blive det. Den tidlige indsats og omsorg i dagtilbuddene er et vigtigt element i forhold til at sikre reelt lige muligheder for alle. På samme måde er folkeskolen afgørende for børnenes videre muligheder og uddannelse. På den måde er forebyggelse også et centralt håndtag i den sociale indsats.

Samtidig skal vi også sikre, at vi griber ind så tidligt som muligt, der hvor det er på vej til at gå galt. Det er derfor vigtigt, at kommunerne reagerer hurtigt, når de får bekymrende underretninger om et barn fra naboer, fagpersoner eller andre. Hvis der er en konkret bekymring for et barn, skal vi sikre, at bekymringen ikke går tabt i systemet.

For de børn, hvor der er behov, for at det offentlige træder til med hjælp og støtte, skal vi selvfølgelig også sørge for, at indsatsen er tilpasset det konkrete barns behov. Det gælder fx, når børn anbringes, hvor der er behov for en grundig afdækning af barnets behov og ønsker for at sikre et godt match og et stabilt nyt miljø.

Boks 8**Ambitiøse målsætninger for udsatte børn og unge****7. Mindst 50 pct. af udsatte børn og unge har som 25-årige gennemført en ungdomsuddannelse.**

- Unge, der på et tidspunkt i deres liv har været anbragt eller fået en forebyggende foranstaltning efter serviceloven, får i mindre grad end ikke-udsatte unge en ungdomsuddannelse. I 2011 havde 36 pct. af de udsatte unge som 25-årige gennemført en ungdomsuddannelse mod 72 pct. for ikke-udsatte.
- Regeringen har iværksat en række initiativer, der skal styrke børns faglige niveau i folkeskolen, og vil også i de kommende år understøtte, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse og klarer sig bedre i folkeskolen.

8. De udsatte børns faglige niveau i læsning og matematik skal forbedres.

- Udsatte børn klarer sig dårligere i de nationale tests i læsning og matematik end andre børn. Regeringen har sammen med KL aftalt at sætte fokus på udsatte børns undervisning samt aftalt, at andelen af udsatte børn, der klarer sig dårligt i de nationale tests, skal reduceres år for år.
- Når resultaterne fra de nationale tests foreligger i 2015, vil regeringen opstille et konkret måltal for udviklingen.

9. Andelen af 15-17-årige udsatte unge, der begår kriminalitet og får en fældende strafferetlig afgørelse, skal falde med mindst 25 pct. Det svarer til en andel på 9 pct.

- Andelen af udsatte unge, der begår kriminalitet, er højere end ikke-udsatte unge. I 2011 var andelen af udsatte unge, der fik en fældende strafferetlig afgørelse, knap 12 pct. mod 2 pct. blandt ikke-udsatte unge.
- I *Aftale om udmøntning af satspuljen for 2014* indgår initiativer til styrkelse af kommunernes tidlige og målrettede indsats mod ungdomskriminalitet, herunder en ny indsats mod asocial adfærd samt en forlængelse af de kriminalpræventive indsatser mv.

10. Andelen af anbringelser, der bryder sammen, skal falde med mindst 30 pct. Det svarer til, at andelen af sammenbrud højst må udgøre 4 pct.

- Anbringelser sker for at sikre børn en mere stabil og tryk barndom, end de kan få i deres familie. Derfor er det et problem, når anbringelserne bryder sammen. I 2011 var andelen af anbringelser, der brød sammen, ca. 5,5 pct.
 - enten fordi barnet forlod anbringelsesstedet, eller fordi anbringelsesstedet gav op over for barnet. I 2012 var dette tal ca. 4,5 pct.
- Regeringens målsætning måler ikke, hvor mange gange det enkelte barn oplever sammenbrud i løbet af barndommen, men skal medvirke til at reducere, at børn oplever gentagne sammenbrud.
- Regeringen har med flere initiativer haft fokus på at sikre udsatte børn en stabil barndom. Det gælder bl.a. Tilsynsreformen og en task force, der rådgiver kommunerne om udredning mv. over for udsatte børn og unge.

Bedre hjælp til udsatte voksne

Der gøres i dag et stort arbejde for at hjælpe mennesker, der har det svært og bevæger sig på kanten af samfundet. Det er bl.a. misbrugere, voldsramte kvinder eller mennesker ramt af hjemløshed. Men vi ved ikke altid, om det, vi gør, betyder en forbedring i livsvilkårene og dermed hjælper den enkelte videre i livet.

Det er ikke godt nok. Vi skal blive bedre til at sikre, at vi rent faktisk hjælper, når vi gør en indsats. Der skal i højere grad sættes fokus på metoder, der virker, og vi skal turde lære af de bedste – også på tværs af kommunerne.

Regeringen har derfor i udspillet ”*Alle skal med – Målsætninger for de mest udsatte frem mod 2020*” opstillet en række målsætninger for udsatte voksne, jf. boks 9. Det fremgår endvidere af udspillet, at regeringen vil opstille mål for den specialiserede behandling over for mennesker med svær psykisk sygdom. I forlængelse heraf er der med *Aftale om*

finansloven for 2014 aftalt en målsætning om, at brugen af tvang i psykiatrien skal halveres frem mod 2020.

Målsætningerne skal hjælpe både regeringen og kommunerne til at sætte fokus på, at indsatsen virker og reelt bringer mennesker videre. Der er for de fleste af de mest sårbare mennesker i vores samfund ikke nogen hurtig løsning på problemerne.

Men vi kan godt stille krav til os selv om, at vi hjælper flere borgere til et bedre liv. Det gælder den tidligere hjemløse, som skal blive i stand til at fastholde sin bolig, stofmisbrugeren, der skal blive stoffri eller reducere sit misbrug, og den kvinde, der er ramt af vold i hjemmet, og som skal hjælpes til et nyt liv uden vold.

Regeringen vil udover de opstillede mål desuden arbejde for, at datagrundlaget på prostitutionsområdet og vedrørende effekterne af alkoholbehandlingen forbedres. På den baggrund vil regeringen på sigt opstille mål også for disse områder.

Boks 9

Ambitiøse målsætninger for udsatte voksne

11. Antallet af hjemløse i Danmark reduceres med mindst 25 pct. Det svarer til et niveau på højst 4.000 personer.

- Antallet af hjemløse har i de senere år været stigende på trods af gode erfaringer i Hjemløsestrategien. I 2011 opgjorde SFI antallet af hjemløse til 5.290 personer.
- Erfaringerne fra Hjemløsestrategien viser, at det kan lade sig gøre at hjælpe borgere ud af hjemløshed ved tidligt at etablere en permanent boligløsning (Housing First).
- Regeringen har iværksat flere initiativer for at reducere antallet af hjemløse. I aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2014 indgår initiativer vedr. en målrettet indsats for at forebygge hjemløshed blandt unge, ligesom regeringen vil arbejde for at forankre de gode resultater fra Hjemløsestrategien i flere kommuner. Samtidig er der i *Aftale om finansloven for 2014* afsat en ramme på 20 mio. kr. årligt i 2014-2017 til en indsats mod hjemløshed blandt unge.

12. Andelen af borgere, der vender tilbage til et herberg eller et forsorgshjem inden for det første år efter udskrivning til egen bolig, må højst udgøre 20 pct.

- Alt for mange har svært ved at fastholde deres bolig og vender derfor tilbage til forsorgshjem inden for det første år. I 2011 og 2012 vendte 31 pct. af dem, der blev udskrevet til egen bolig, tilbage til et forsorgshjem efter et år. I 2013 var denne andel 30 pct.
- Regeringen vil sætte fokus på kommunernes mulighed for at give hjemløse og borgere på forsorgshjem en sammenhængende og rehabiliterende hjælp, der skaber grundlaget for en god overgang til et liv i egen bolig.

Fortsættes næste side

Boks 9 (fortsat)

Ambitiøse målsætninger for udsatte voksne

13. Andelen af kvinder på kvindekrisecentre, der har behov for mere end ét ophold, reduceres med mindst 30 pct. Det svarer til en andel på højst 25 pct.

- En stor del af de kvinder, der tager ophold på kvindekrisecentre på grund af vold i hjemmet, vender senere i deres liv tilbage. I 2011 og 2012 var andelen af kvinder på kvindekrisecentrene med tidligere ophold 36 pct. I 2013 var denne andel 35 pct. En stor andel af kvinderne på kvindekrisecentre ønsker ikke at oplyse om tidligere ophold.
- Med satspuljeaftalen for 2012 blev der igangsat flere initiativer til bekæmpelse af vold i nære relationer. Med *Aftale om finansloven for 2014* er der endvidere afsat midler til en ny handlingsplan for vold i familien og nære relationer.

14. Andelen af borgere, som afslutter et behandlingsforløb for stofmisbrug som stoffri eller med reduktion i misbruget, øges til mindst 50 pct.

- Effekten af stofmisbrugsbehandlingen er ikke god nok i dag. Af de personer, der i 2011 gennemførte et behandlingsforløb, blev 31 pct. enten stoffri eller fik reduceret deres stofmisbrug.
- Regeringen har haft fokus på stofmisbrugsområdet og har bl.a. lanceret stofmisbrugspakken, der skal løfte kvaliteten af behandlingen gennem brug af viden og metoder, som har dokumenteret effekt.

15. Antallet af narkorelaterede dødsfald skal frem mod 2020 reduceres og fastholdes på et niveau på højst 200 personer. Det svarer til en reduktion på mindst 30 pct.

- Stofmisbrugere har en væsentlig højere dødelighed end den øvrige befolkning. I 2011 var der 285 narko-relaterede dødsfald. Antallet har i de senere år svinget mellem 240 og 285 dødsfald.
- Andre faktorer end kun behandling og skadesreduktion har betydning for antallet af narkorelaterede dødsfald. Det er derfor svært at opnå og fastholde et lavt niveau. I 2012 var antallet af narkorelaterede dødsfald 210 personer. Vi er således på rette vej, og det er regeringens ambition at fastholde den udvikling.
- Regeringen har bl.a. skabt mulighed for at oprette og drive stofindtagelsesrum (såkaldte fixerum) samt udvidelse af ordningen om lægeordineret heroin.

16. Anvendelsen af tvang i psykiatrien skal nedbringes med 50 pct. frem mod 2020.

- Anvendelse af tvang er et voldsomt indgreb i den enkelte patients frihed. Trods mange gode intentioner og erfaringer fra forsøgsprojekter, har der i det seneste årti ikke været et varigt fald i anvendelsen af tvang i psykiatrien.
- Nedbringelse og forebyggelse af tvang kræver en bred og målrettet indsats bl.a. i forhold til patientinddragelse, kompetenceudvikling, ledelsesfokus, kultur og fysiske rammer.
- Der er med *Aftale om finansloven for 2014* afsat 50 mio. kr. årligt fra 2014 til at indgå partnerskaber med regionerne til opnåelse af målsætningen om en halvering af tvang frem mod 2020. Samtidig er der afsat 100 mio. kr. til et anlægsløft i 2014, som skal understøtte nedbringelsen af tvang i psykiatrien. Endvidere er der med *Aftale om udmøntning af satspuljen for 2014* afsat i alt 74 mio. kr. i perioden 2014-2017 til forsøg med bæltefri- og tvangsfri afdelinger i psykiatrien.
- Med satspuljeaftalen på psykiatriområdet for 2015-2018 er der i alt afsat 2,2 mia. kr. Midlerne skal blandt andet anvendes til at sikre mere kapacitet af høj kvalitet, flere og bedre kompetencer hos medarbejdere i psykiatrien samt bedre fysiske faciliteter og rammer, hvilket tilsammen vil være medvirkende til at forebygge og nedbringe brugen af tvang i behandling.

Boks 10

Kommende mål for udsatte voksne

Regeringen vil arbejde for at opstille mål for:

- *Større effekt af behandlingen for alkoholmisbrug.* Alkoholmisbrug er ikke kun et problem for misbruger, men for hele familien. Regeringen ønsker at følge resultaterne af alkoholbehandlingen og vil derfor igangsætte et arbejde med at forbedre datakvaliteten.
- *Prostitution.* Prostitution er et alvorligt socialt problem, men det er sparsomt hvad vi ved om omfanget af prostitution i Danmark. Regeringen har fokus på at sikre prostituerede en reel mulighed for at forlade prostitution eller forbedre deres livssituation. Regeringen vil derfor igangsætte et arbejde med at forbedre datagrundlaget på området.

Grøn bæredygtighed

– i balance med vores omgivelser

Vi skal sørge for et rent miljø og en rig natur – også for kommende generationer. Det er vigtigt både for erhverv som landbrug og fiskeri og for at sikre en tryk hverdag uden forurening af vand, luft og jord. Desuden har vi et ansvar for at bidrage til håndteringen af globale miljø- og klimaudfordringer.

I Danmark har vi allerede i mange år gennemført indsatser for at værne om vores naturressourcer på en fornuftig måde. Vi passer på grundvandet, så vi stadig kan drikke vand fra hanen. Og vi har skåret væsentligt ned på udledningen af kvælstof til fjorde og havet.

Regeringen har opstillet ambitiøse mål på det grønne område og igangsat en lang række forskellige indsatser for at sikre en grøn omstilling og skabe et bæredygtigt Danmark.

- På klimaområdet er Danmark internationalt i front med en målsætning om at reducere drivhusgasudledningen med 40 pct. i 2020 og en energiaftale, der sikrer massive investeringer i grøn omstilling af energiforsyningen i de kommende år. Samtidig er der fremlagt en klimaplan, der peger frem mod indfrielsen af klimamålsætningen.
- På miljøområdet skal en ambitiøs kurs sikre, at vi også fremadrettet har ren luft og rent drikkevand, at vi beskyttes mod skadelige kemikalier, og at vi er forberedte på klimaforandringer. Den grønne omstilling skal også understøttes af, at vi bliver bedre til at genanvende og udnytte ressourcer i affald. Det vil indebære, at flere materialer sendes tilbage til det økonomiske kredsløb til gavn for miljøet.
- På vandmiljø- og naturområdet har regeringen indgået en aftale med private fonde om at etablere Den Danske Naturfond. Der er desuden igangsat et meget stort arbejde for at sikre, at den næste genera-

tion af vand- og naturplaner bidrager til et renere vandmiljø og bevarelse af en lang række arter og naturtyper.

Regeringen har med finansloven for 2014 afsat 800 mio. kr. i perioden 2014-2017 til den grønne omstilling mv. Sortering og genanvendelse af affald, sekretariatet for Den Danske Naturfond og styrkelse af rådgivningen om PCB prioriteres med i alt 263 mio. kr. Herudover er der i forbindelse med Vækstpakke 2014 udmøntet midler til klimakompenserende tiltag.

Det er nødvendigt at tænke på tværs af klima, energi, miljø og natur i tilrettelæggelsen af konkrete indsatser. Der kan være indsatser, som både gavner natur og biodiversitet, forbedrer tilstanden i vandmiljøet og samtidig reducerer udledningen af drivhusgasser. Målrættede og velgennemtænkte løsninger på natur- og vandområdet kan også hjælpe os med at håndtere store mængder regn som led i klimatilpasning. Sådanne synergier skal vi i videst mulig udstrækning udnytte for at nå de grønne målsætninger så omkostnings-effektivt som muligt.

I Danmark har vi mange virksomheder, som har særlig viden om grønne løsninger og er gode til at producere grønne teknologier, der gavner miljø og klima og sikrer effektiv ressourceudnyttelse. Det gælder fx effektive pumper, der reducerer varme- og elforbrug, termostater og isolering, som medvirker til energibesparelser i vores huse, og teknologier, der reducerer vandforbrug eller hjælper os med at rense vand. Danmark er også i front, når det gælder om at producere og udvikle økologiske kvalitetsfødevarer.

Mange af disse varer efterspørges internationalt – i Europa og globalt. Vi skal udvikle og udnytte disse særlige grønne erhvervsmæssige styrkepositioner og derigennem både bidrage til den grønne omstilling i verden og skabe vækst og arbejdspladser i Danmark.

Udviklingen af ny teknologi skal medvirke til den grønne omstilling. I 2014 har regeringen afsat 1,2 mia. kr. til udvikling af bl.a. klimavenlige energiteknologier og den miljøteknologiske indsats inden for vand, klimatilpasning, ressourcer, affald, ren luft, mindre støj og kemikalier¹. Dertil kommer erhvervsrettede grønne initiativer i form af den grønne omstillingsfond til udvikling af nye forretningsmodeller, industriel

sybiose, grønt iværksætterhus og grønne omstillingslån. Endelig har regeringen i forlængelse af Innovationsstrategien fra december 2012 lanceret de første pilotpartnerskaber og samfundspartnerskaber om innovation inden for bl.a. miljø, fødevarer samt klima og energi. Disse initiativer bidrager også til udvikling af de danske styrkepositioner inden for grønne teknologier.

1 Heraf er 1.143 mio. kr. afsat til forskning i og udvikling af energiteknologier og 99,3 mio. kr. til den miljøteknologiske indsats.

Vedvarende energi og ansvarlig klimaindsats

Klimaforandringerne er en global udfordring, der skal tages alvorligt. For at begrænse klimaforandringer, som på verdensplan vil have meget store konsekvenser i form af bl.a. tørke, oversvømmelser og vandstandsstigninger, skal udledningen af drivhusgasser reduceres markant. Det forudsætter på globalt plan bl.a. en omfattende omlægning af energisystemerne.

Regeringens strategi indebærer, at den danske drivhusgasudledning skal reduceres med 40 pct. i 2020 i forhold til 1990-niveauet. Det er et meget ambitiøst mål, som betyder, at Danmark internationalt er i den absolutte front, når det gælder om at gøre noget ved klimaudfordringen.

Energisektoren er en nøglesektor for klimapolitikken på både kort og lang sigt. I 2035 er det regeringens mål, at el- og varmforsyningen er fuldstændigt dækket af vedvarende energi, og i 2050 skal hele energiforsyningen – også transport – være baseret på vedvarende energi. Vi skal med andre ord udfase brugen af fossile brændsler.

Med det brede energiforlig, der blev indgået i foråret 2012, er der taget markante skridt i retning af at opfylde både de energipolitiske mål og målet om at reducere udledningen af drivhusgasser med 40 pct. i 2020. Aftalen sikrer massive investeringer i omlægningen af energiområdet. Det er forventningen, at der i medfør af energiaftalen vil blive investeret 90 til 150 mia. kr. frem mod 2020. Investeringerne omfatter bl.a. udbygning af havvindmøleparker, mere vedvarende energi i varmforsyningen, opførelse af biogasanlæg samt en omfattende energieffektiviseringsindsats.

Energiaftalen fra 2012 betyder i sig selv, at en langt større del af vores samlede energiforsyning vil være dækket af vedvarende energi i 2020 og bidrager samtidig til, at drivhusgasudledningen fra energisektoren reduceres betydeligt.

Også uden for energisektoren er der behov for at igangsætte initiativer, hvis målsætningerne skal indfries. Regeringen har i august 2013 fremlagt en klimaplan, der peger frem mod opfyldelsen af målsætningen om 40 pct. reduktion i drivhusgasudledningen i 2020. Med klimaplanen vil regeringen arbejde for, at klimahensyn integreres yderligere i initiativer vedrørende transport, landbrug samt natur og miljø, således at synergieffekter udnyttes bedst muligt. Der lægges desuden op til en bred dialog med alle relevante aktører om de kommende indsatser.

Klimaplanen skal ses i sammenhæng med regeringens prioriteter i forhold til at forbedre vilkårene for vækst og konkurrenceevne samt sikre sunde offentlige finanser. Regeringen vil således ikke pålægge erhvervslivet nye generelle forhøjelser af skatter og afgifter, men der skal være plads til fornuftige omlægninger af skatter og afgifter, *jf. Vækstplan DK*.

Klimaplanen er fulgt op af en bred aftale om en klimalov. Med loven oprettes et uafhængigt klimaråd, hvor en række eksperter skal evaluere klimapolitikken og rådgive regeringen på klimaområdet.

For at nå målet om, at energiforsyning i Danmark skal dækkes af vedvarende energi, er det nødvendigt, at vi bliver mere energieffektive og reducerer energispildet i alle sektorer. Regeringen fremlagde derfor en energirenoveringsstrategi i starten af maj 2014. Det er regeringens forventning, at energirenoveringsstrategien samlet set vil medføre reduktioner i nettoenergiforbruget til opvarmning og varmt vand på 35 pct. i bygninger frem mod 2050. Regeringen er desuden i gang med at udarbejde en byggepolitisk strategi, hvor det bl.a. vurderes, hvordan bæredygtighed i byggeri kan fremmes.

Boks 11

Ambitiøse målsætninger, der viser vejen for globale klimaløsninger

17. Danmarks udledning af drivhusgasser skal i 2020 være reduceret med 40 pct. set i forhold til udledningen i 1990.

- Energifahtalen fra 2012 sikrer, at vi tager et stort skridt på vejen mod at nå 40 pct. reduktion i 2020.
- Regeringens klimaplan fra 2013 peger frem mod opfyldelsen af reduktionsmålet i 2020. Klimaplanen er fulgt op af en bred aftale om en klimalov, der bl.a. skal sikre monitorering af de kommende års klimaindsats.

18. El- og varmforsyningen skal være dækket af 100 pct. vedvarende energi i 2035. Hele Danmarks energiforsyning, herunder transport, skal være dækket 100 pct. af vedvarende energi i 2050.

- Med Energifahtalen fra 2012 har regeringen lagt sporene for en langsigtet grøn omstilling af energisektoren.
- Vurderingerne i forbindelse med Energifahtalens indgåelse i 2012 peger på, at en langt større del af det samlede energiforbrug i 2020 vil stamme fra vedvarende energi.

Renere miljø – luftforurening, sprøjtemidler, kemikalier og mere genanvendelse

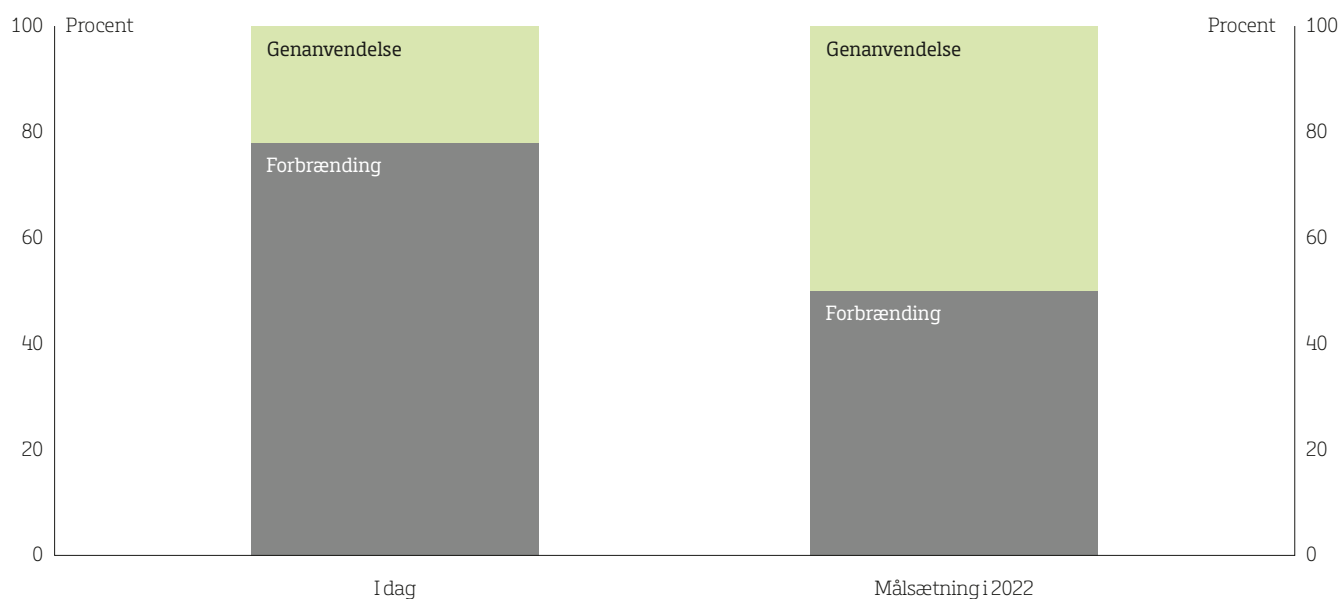
Regeringen har på miljøområdet udstukket en ambitiøs kurs, der fremadrettet skal medvirke til beskyttelse af drikkevand og menneskers helbred mod sprøjtemidler. Samtidig skal genanvendelsen af affald øges væsentligt. Vi skal også undgå skadelige kemikalier og sikre ren luft.

Nogle sprøjtemidler, der anvendes på marken, kan påvirke natur, grundvand og vores sundhed. Også luftforurening fra byerne og endda fra udlandet kan påvirke både vores natur og helbred. I Danmark har vi længe fokuseret på at holde forurening fra både industri, landbrug eller husholdninger på et minimum, og vi har derfor rent vand i hanerne, jord, der kan dyrkes, og vand, der kan bades i. Det skal vi fortsat værne om.

I dag er vi gode til at udnytte energien i affald til varme og el. Vi deponerer meget lidt affald i et europæisk perspektiv, men vi afbrænder samtidig meget. Affaldet fra virksomheder og husholdninger indeholder materialer og værdier, det giver god mening at genanvende. Papir, pap og plast kan blive til nye varer, aluminiumsbakker brugt til leverpostej kan smeltes om og genanvendes og spildevand kan blive til ny gødning på markerne.

Vi skal i langt højere grad se affald som en ressource, der kan genbruges og genanvendes, og ikke betragte affaldet alene som et spildprodukt. Med ressourcestrategien for affaldshåndtering vil regeringen fremme genanvendelse inden for bl.a. sortering og behandling af husholdningsaffald. Regeringens mål er, at vi i 2022 skal genanvende 50 pct. af vores husholdningsaffald. Det betyder, at vi skal mere end fordoble genanvendel-

Figur 3
Behandling af husholdningsaffald

Anm.: Husholdningsaffald med genanvendelsespotentiale

Kilde: Miljøstyrelsens affaldsstatistik og fremskrivning

Figur 4
Udviklingen i belastningen med sprøjtemidler i perioden 2007-2012 og målsætning i 2015

Anm.: Den nye afgift har medført hamstring og derfor et midlertidigt større salg af sprøjtemidler i 2012. Det faktiske forbrug i 2012 opgjort på baggrund af sprøjtejournaler er dog væsentligt lavere.

Kilde: Miljøstyrelsens Bekæmpelsesmiddelstatistik 2012

sen af husholdningsaffaldet i Danmark på under 10 år. Det skal ske på en omkostningseffektiv måde og i et tæt samarbejde med kommuner og virksomheder.

Regeringen har desuden nedsat en arbejdsgruppe, som skal udarbejde en national strategi for affaldsforebyggelse.

Regeringen ønsker at arbejde for en bæredygtig anvendelse af sprøjtemidler. Forbruget skal reduceres de steder, hvor det er muligt. Vi skal samtidig sikre, at de anvendte sprøjtemidler belaster vores sundhed, natur og grundvand mindst muligt.

Regeringens målsætning er, at belastningen fra sprøjtemidler ved udgangen af 2015 skal være 40 pct. lavere end i 2011. Regeringen indgik i februar 2013 en aftale med Venstre, Konservative og Enhedslisten om en ny sprøjtemiddelstrategi med konkrete indsatser og værktøjer for at nå dette mål – herunder særligt den nye og højere afgift på pesticider. Den nye og mere intelligente afgift betyder, at det bliver dyrere at anvende sprøjtemidler, der belaster natur, sundhed og grundvand meget, mens mindre belastende sprøjtemidler bliver relativt billigere.

Der findes kemikalier i mange produkter som tøj, legetøj mv. Nogle af disse kan skade menneskers sundhed og livskvalitet og påvirke naturen. Det er kemikalier og produkter, som produceres mange steder i verden, og som handles på tværs af landegrænser. Håndteringen af kemikalier kræver derfor især en international indsats. Regeringen har indgået en bred *Aftale om ny kemikalieindsats 2014-2017* med alle Folketingets partier. Aftalen skal sikre mere viden om kemiske stoffers farlighed og er en fortsættelse af Danmarks aktive deltagelse i interna-

tionale samarbejder for at forhindre, at problematiske stoffer skader mennesker og miljøet og hindrer genanvendelse. Desuden sætter aftalen fokus på alternativer til problematiske stoffer i bl.a. forbrugerprodukter, ligesom kontrollen med problematiske stoffer styrkes.

Luftforurening er årsag til sygdomme og påvirker især ældre og børn, der bor i byerne, og kan også skade menneskers trivsel. Selvom luftforurening er faldende, er det væsentligt at fortsætte indsatsen for at sikre renere luft. Regeringen vil med pakken *"Ren luft til danskerne"* bekæmpe luftforureningen.

Der er afsat 149 mio. kroner til en målrettet indsats over for tre vigtige kilder til luftforurening i Danmark – busser, skibsfart og brændeovne. Der er afsat:

- 74 mio. kr. til renere busser i København
- 75 mio. kr. til indsatser rettet mod:
 - Mindre forurening fra brændeovne
 - Øget kontrol af forurening fra skibe
 - Udvikling af ren-luft-teknologier og bysamarbejder

Indsatsen for renere busser i København bliver sat i gang i efteråret 2014. De øvrige indsatser bliver fastlagt i efteråret 2014, og samlet set skal *"Ren luft til danskerne"* have fuld effekt i 2016.

Boks 12

Målsætninger for et renere miljø i Danmark

19. Genanvendelsen af husholdningsaffald skal øges til 50 pct. i 2022.

- Regeringens ressourcestrategi for affaldshåndtering lægger retningen og virkemidler ud for en omstilling til større genanvendelse.
- Genanvendelsen af husholdningsaffald (som består af organisk affald, pap, papir, plast, træ, metal og glas) øges fremadrettet. I alt skal 50 pct. af husholdningsaffaldet genanvendes i 2022. Øget udsortering af det organiske husholdningsaffald skal føre til, at dette anvendes til biogasproduktion.

20. Belastningen fra sprøjtemidler skal være reduceret med 40 pct. ved udgangen af 2015 i forhold til 2011.

- Belastningen måles i forhold til både menneskers sundhed og påvirkning af natur og risiko for nedsivning til drikkevandet.
- Sprøjtemiddelstrategien angiver virkemidler for kraftigt at reducere belastningen fra sprøjtemidler.
- Regeringen har bl.a. taget initiativ til at omlægge og hæve pesticidafgiften, så den nu afhænger af det enkelte sprøjtemiddels belastning.

21. Ren luft og regulering af problematiske kemikalier. Vi skal leve op til internationale aftaler og mål.

- Regeringen har i efteråret 2013 indgået en bred aftale om en ny kemikaliehandlingsplan for årene 2014-2017 med alle Folketingets partier.
- Med en aktiv indsats i EU har regeringen desuden fremmet målsætninger vedr. problematiske kemikalier og lav luftforurening. EU-kommissionen har fremlagt en europæisk ren luft pakke med forslag til fremadrettede mål for 2020 og 2030.

Rent vandmiljø og rig natur

Beskyttelsen af naturtyper og levesteder for dyr og planter er nødvendig, for at vi kan opretholde et rigt dyre og planteliv. Naturen skal have tilstrækkelig plads og sammenhæng for at kunne bevares. På samme vis er et rent vandmiljø uden for mange næringsstoffer også af central betydning for den biologiske mangfoldighed i vandløb, søer, fjorde, kystvande og havene omkring Danmark.

Vi skal sikre en stor biodiversitet i Danmark, et rent vandmiljø og rige muligheder for rekreative oplevelser i den danske natur. Vi skal bevare grundlaget for landbrug og fiskeri, og for alle de andre aktiviteter, hvor vi drager nytte af naturen. Det forudsætter, at vi tager hånd om vore naturværdier, og at udledningen af næringsstoffer er i balance med omgivelserne.

Derfor har regeringen også taget initiativ til et nybrud i dansk natur- og miljøpolitik med *Aftale om etablering af Den Danske Naturfond*. Den Danske Naturfond vil bidrage til naturens mangfoldighed, beskyttelse af truede arter, renere vandmiljø og lavere udledning af drivhusgasser. Desuden skal fonden styrke den folkelige forankring og opbakning til naturgenopretning og naturbeskyttelse. Fondens startkapital er 875 mio. kr., hvoraf VILLUM FONDEN bidrager med 250 mio. kr. og Aage V. Jensen Naturfond med 125 mio. Sigtet er, at Den Danske Naturfond inden 2016 skal råde over 1 mia. kr. til naturformål.

De kommende vand- og naturplaner udgør et centralt element i regeringens arbejde for at forbedre tilstanden i vandmiljøet og bevare biodiversiteten i Danmark. Regeringen vil med naturplanerne gøre en aktiv indsats for, at vi bevarer og udvikler naturtyper og levesteder for dyr og planter på en måde, så vi lever op til EU's direktivkrav. Tilsvarende er det regeringens målsætning, at vores vandmiljø skal være i balance. Det betyder, at vi skal leve op til kravene i EU's vandrammedirektiv, om at alle fjorde, kystvande, søer og vandløb som udgangspunkt skal være i god økologisk tilstand. De danske havområder vil blive beskyttet med havstrategien fra 2012, der sikrer, at Danmark lever op til EU's havstrategidirektiv.

Natur og vandmiljø er vigtige forudsætninger for, at vi fortsat kan producere gode og sunde fødevarer i Danmark og opretholde fiskeri som et vigtigt erhverv. Det er derfor også en hovedprioritet for regeringen, at beskyttelse af natur og vandmiljø går hånd i hånd med at fortsat udvikling i landbrugs- og fiskerisektoren. Vi skal skabe rammerne for levedygtige erhverv og bevarelse af naturgrundlaget for landbrug og fiskeri.

For at sikre et solidt fagligt grundlag for de kommende års vand- og naturindsatser har regeringen igangsat et omfattende udredningsarbejde, hvor tilstanden i det danske vandmiljø, på naturarealer og i arternes levesteder kortlægges. Kortlægningerne danner grundlaget for fastlæggelse af konkrete målsætninger og initiativer, som kan indgå i vand- og naturplanerne for 2016-2021. Miljøministeriet har offentliggjort basisanalyser af Natura 2000 områderne i december 2013 og basisanalysen for vandplanerne i februar 2014.

Boks 13 Arbejdet med de kommende vand- og naturplaner

Vand- og naturplanerne er centrale værktøjer for beskyttelsen af natur og biodiversitet og vores vandmiljø. Arbejdet med planerne er omfattende og forløber over adskillige år. Planerne er baseret på en meget stor mængde viden og data om tilstanden i Danmarks forskellige natur- og vandområder.

Som grundlag for vandplanerne indsamles viden om en lang række forhold, der samlet set fortæller, hvordan tilstanden i vandmiljøet er. I arbejdet indgår bl.a. viden om næringsstoffer og iltforhold samt biologiske forhold såsom tilstedeværelsen af fauna i vandløb og dybdegrænse for ålegræs i kystvande. Det er et centralt fokusområde for næste generation af vandplaner, at de hviler på så stærkt et fagligt grundlag som muligt. Derfor arbejdes der også med at opdatere viden om kvælstofomsætning fra mark til kyst og udvikle modeller for tilstanden i søer og kystvande.

Tilsvarende er naturplanerne baseret på undersøgelser af en lang række forhold af betydning for naturarealernes tilstand og arternes levevilkår. Sammensætningen af planter og tilgroning, dræning, afgræsning og pleje samt skader som følge af for mange næringsstoffer eller sprøjtning kan have betydning for de enkelte naturområders tilstand og kvalitet som levesteder for de beskyttede arter.

På såvel natur- og vandområdet vil vi med målrettede indsatser opnå mest muligt for pengene. Men effektive målrettede indsatser forudsætter særligt i forhold til vandmiljøet omfattende viden om en lang række komplicerede sammenhænge, såsom landbrugsjordens evne til at tilbageholde næringsstoffer. Regeringen lægger vægt på, at en ny regulering samlet vil skulle give erhvervsøkonomiske gevinster, være baseret på et solidt fagligt grundlag og fastholde et højt niveau for miljøbeskyttelse. Derfor er der også igangsat et fagligt udviklingsarbejde, som skal lede frem til et bedre kortgrundlag.

Regeringen vil med de kommende vandplaner også sikre, at vi fremadrettet får en mere smidig og enkel tilgang til vandplansarbejdet, og at den lokale inddragelse styrkes. Kommunerne får et større spillerum og mere valgfrihed, og interessentinddragelsen er styrket gennem oprettelsen af lokale vandråd.

Boks 14

Målsætninger for beskyttelse af natur og vandmiljø

22. Danmark skal bevare en mangfoldig natur og beskytte dyr og planters levesteder i det åbne land og i skovene. Der skal på længere sigt sikres gunstig bevaringsstatus for arterne og naturtyperne omfattet af naturplanerne.

- Den Danske Naturfond vil med en samlet kapital på 875 mio. kr. bidrage til naturens mangfoldighed, beskyttelse af truede arter, et renere vandmiljø og lavere udledning af drivhusgasser og vil understøtte Danmarks opfyldelse af internationale forpligtigelser på natur- og miljøområdet samt regeringens målsætning om at reducere udledningen af drivhusgasser.
- Der er igangsat et omfattende arbejde med den fremtidige naturpolitik. Som led i arbejdet kortlægges tilstanden og indsatsbehov for at sikre gunstig bevaringsstatus for levestederne og arterne omfattet af naturplanerne. Det skal danne grundlag for konkrete målsætninger og indsatser, som vil indgå i naturplanerne for 2016-2021.
- Regeringen gør brug af muligheden for at omlægge en del af den direkte landbrugsstøtte til Landdistriktsprogrammets ordninger, der bl.a. bidrager til at forbedre natur og miljø.
- Regeringen er desuden i gang med at udarbejde en Naturplan Danmark.

23. Fjorde, kystvande, søer og vandløb samt grundvandet skal leve op til vandrammedirektivets krav og havområder til havstrategirammedirektivets krav.

- Regeringen har igangsat et arbejde for at få kortlagt tilstanden og indsatsbehov i de danske vandområder. Det skal danne grundlag for konkrete målsætninger og indsatser, som vil indgå i vand-planerne for 2016-2021.
- Regeringen har i 2012 udarbejdet en havstrategi, der sætter mål og retning for de kommende års arbejde for forbedring af miljøtilstanden i de danske havområder. I 2014 etableres et overvågningsprogram og i 2015 opstilles et indsatsprogram, der skal sikre, at Danmark lever op til målene i havstrategien.

Internationalt arbejde med bæredygtighed

Et bæredygtigt Danmark er også et Danmark, der rækker ud over sine egne grænser og engagerer sig i det internationale arbejde for fred, sikkerhed og en bæredygtig global udvikling. Krig og ufred rundt om i verden er ikke foreneligt med en bæredygtig global udvikling.

Mange steder i verden er der et stort pres på naturressourcerne på grund af bl.a. befolkningstilvækst og klimaændringer. Særligt udviklingslande og nogle af de nye vækstlande står over for store problemer med forurening, nedslidning af naturgrundlaget, tab af biologisk mangfoldighed og stigende drivhusgasudledning. Desuden kan der i disse lande opstå skærpet konkurrence og risiko for konflikt om adgang til energi, vand, jord og fødevarer. Disse problemer rammer særligt verdens fattigste.

Danmark yder en aktiv indsats i internationale forhandlinger i regi af FN og EU såvel som i bilaterale samarbejder for at bane vejen for globale og lokale løsninger på disse udfordringer og sikre en bæredygtig global udvikling. Danmark arbejder desuden for, at det multilaterale system styrker indsatsen for inklusiv og grøn vækst i særligt udviklingslandene.

Danmark kan med vores styrkepositioner inden for miljø- og energiteknologi være med til at skabe konkrete løsninger på bæredygtighedsproblemer rundt omkring i verden. Hvis Danmark formår at udnytte disse styrkepositioner fuldt ud, vil det også være med til at skabe vækst og arbejdspladser i Danmark.

Aktiv indsats for global bæredygtighed

Der er allerede en aktiv dansk indsats i internationale forhandlinger og i EU for at sikre en mere bæredygtig udvikling. Regeringen arbejder internationalt i FN for én samlet ramme for den globale udviklingsdagsorden

efter 2015, som med afsæt i FN's 2015-mål har bæredygtig udvikling og bekæmpelse af fattigdom som ultimative mål og integrerer de tre dimensioner af bæredygtig udvikling i alle nye mål på en balanceret måde.

Med Global Green Growth Forum (3GF) er der etableret en ramme for drøftelse af konkrete udfordringer og opskalering af konkrete løsninger for at sikre mere bæredygtige vækststrategier. Formålet med forummet er at konkretisere, opskalere og implementere konkrete løsninger i partnerskaber mellem offentlige myndigheder og private virksomheder, der kan bidrage til større bæredygtighed i alle led i en produktionsproces.

Internationale drøftelser og forhandlinger pågår med fokus på globale målsætninger for bæredygtighed, indikatorer, innovativ finansiering mm. Danmark har bl.a. deltaget i en opfølgingsgruppe for Rio+20 konferencen, som i sommeren 2014 har fremlagt en rapport med forslag til nogle nye mål for fattigdomsudryddelse og bæredygtig udvikling. Rapporten er et af flere input til forhandlingerne om en post-2015 dagsorden, der ventes påbegyndt i begyndelsen af 2015. Der tegner sig konturerne af nye globale og gensidigt forpligtende mål og indikatorer, og en ny global ramme for bæredygtighed ventes at være klar til vedtagelse på FN's generalforsamling i efteråret 2015.

Der skal på COP21 i 2015 indgås en ny global aftale for alle parter til klimakonventionen med effekt fra 2020. Regeringen arbejder aktivt for en ambitiøs og bindende international klimaafnede og for, at Danmark lever op til sin del af ansvaret for reduktion, teknologioverførsel og klimafinansiering. Danmark vil fortsat have et stærkt engagement i FN's klimaforhandlinger og arbejdet i tilknytning hertil.

I EU-regi sætter det syvende miljøhandlingsprogram rammen for de kommende års fælles miljøpolitik i Europa. Programmet sætter særligt fokus på overgangen til en ressourceeffektiv lavemissionsøkonomi, men adresserer samtidig biodiversitet, kemikalier samt bæredygtigt forbrug og produktion mv.

Danmark skal drage nytte af internationale erfaringer gennem vidensudveksling og bidrage til nye, innovative løsninger på de globale bæredygtighedsudfordringer, som kan omsættes i vækst og jobskabelse i erhvervslivet.

Regeringen har vedtaget en ny handelspolitik, som skal bidrage til at fremme miljø- og klimahensyn, overholdelse af menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder, herunder de grundlæggende ILO-konventioner, ved at disse afspejles i EU's handelsaftaler og/eller i de parallelle partnerskabs- og samarbejdsaftale.

På internationalt plan arbejdes der med grønne nationalregnskaber for bedre at kunne afbillede økonomiens virkning på og sammenhæng med miljø, klima og natur. Danmark støtter WAVES-programmet, som er et perspektivrigt projekt i regi af Verdensbanken, der bistår udviklingslandene med at udbygge deres nationalregnskaber med henblik på at belyse de negative konsekvenser ved nedbrydning af naturressourcer.

Derudover deltager Danmarks Statistik i udviklingen af FN's standard for grønne nationalregnskab, *System of Environmental-Economic Accounts (SEEA)*. De centrale rammer for grønne regnskaber er blevet vedtaget i marts 2013 og kan nu anvendes til implementering af miljøøkonomiske regnskaber i landene i form af grønne nationalregnskaber. Danmarks Statistik offentliggjorde september 2013 nye miljøøkonomiske regnskaber for Danmark for luftemissioner, miljøskatter og materialestrømme og har desuden udarbejdet en publikation om de metodiske udfordringer og muligheder forbundet med et dansk grønt nationalregnskab.

I EU-regi har EU-Kommissionen endvidere foreslået, at der skal udarbejdes supplerende miljøøkonomiske regnskaber for miljøbeskyttelsesomkostninger, grønne virksomheder og energi. Af disse tre nye områder har Danmarks Statistik allerede udviklet et energiregnskab for Danmark.

Boks 15

Målsætninger for en aktiv indsats for bæredygtighed på globalt plan

24. Der skal i FN i 2015 vedtages en ny global, ambitiøs udviklingsramme, som skal afløse 2015-målene.

- Regeringen arbejder for én samlet ramme for den globale udviklingsdagsorden efter 2015 med bæredygtig udvikling og bekæmpelse af fattigdom som ultimative mål. Målene i en ny samlet ramme bør være globale, begrænsede i antal, klare og målbare.
- Nye mål bør adressere 2015-målenes åbenbare mangler, bl.a. inklusiv og grøn økonomisk udvikling, udvikling mod et energieffektivt lavemissionssamfund, inklusiv social udvikling samt fred og sikkerhed.
- Regeringen vil arbejde for en fremtidig global udviklingsdagsorden med en styrket kobling til fremme af menneskerettigheder som en grundlæggende katalysator for udvikling og fremskridt. Ligeledes skal dagsordenen rumme en klar kobling til bæredygtig udnyttelse af verdens naturressourcer som en forudsætning for fortsat udvikling.

Løbende opfølgning på forpligtende målsætninger

De 24 målsætninger i bæredygtighedsstrategien er ambitiøse og forudsætter, at der på mange områder bliver taget nye skridt, for at vi kommer i mål.

Vi skal bl.a. gøre yderligere for at forbedre vores konkurrenceevne og skabe vækst, vi skal omstille den sociale indsats, så den i højere grad hjælper mennesker og familier videre, og vi skal genanvende mere affald og udnytte ressourcerne i affaldet bedre.

Regeringen vil gennemføre samlede opfølgninger på status for indfrielsen af målsætningerne for bæredygtighed. Opfølgningerne skal samtidig udgøre afsættet for en åben og bred debat med inddragelse af borgere, erhvervsliv og interesseorganisationer om udviklingen i Danmark og internationalt. De nye globale mål og indikatorer for bæredygtig udvikling, der forventes vedtaget på FN's generalforsamling i 2015, vil indgå i denne debat. Regeringens opfølgning vil ske i forhold til de nationale målsætninger, der indgår i bæredygtighedsstrategien.

Nye indsatser skal have lov til at virke i praksis, inden vi går i gang med at måle på dem. Den første samlede opfølgning på målsætningerne i bæredygtighedsstrategien gennemføres medio 2016 og herefter hvert andet år. Den første samlede opfølgning vil bl.a. ske med en konference, hvor der inviteres til en åben debat om temaerne i strategien og den sociale, grønne og økonomiske udvikling i Danmark. Som afsæt for konferencen vil der blive offentliggjort en status for, hvor langt vi er i forhold til at opfylde målsætningerne.

Foruden samlede opfølgninger på målsætningerne i Bæredygtighedsstrategien som kan danne grundlag for bred debat om udviklingen i Danmark, vil regeringen fortsat inddrage interessenter og sætte fokus på målsætningerne i det løbende arbejde på såvel det økonomiske, sociale og grønne område.

På det økonomiske område følges der løbende op på, om vi fører en holdbar og troværdig finanspolitik og skaber de bedste forudsætninger for vækst og udvikling. Regeringen udarbejder bl.a. de økonomiske redegørelser, budgetoversigterne og det årlige konvergensprogram. Andre aktører bidrager også med analyser af den økonomiske udvikling, særligt De Økonomiske Råd, Nationalbanken, OECD og EU. Med budgetloven har De Økonomiske Råd desuden fået til opgave løbende at vurdere, om den økonomiske politik overholder målet for den strukturelle saldo, samt om udgiftslofterne overholdes og er afstemt med de mellemfristede fremskrivninger.

Regeringen vil sikre en systematisk og løbende opfølgning på de sociale 2020-mål. Hovedparten af arbejdet på det sociale område sker i kommunerne, og derfor spiller kommunerne en afgørende rolle i indsatsen for at skabe bedre vilkår for de mest sårbare og udsatte grupper. I forlængelse heraf er regeringen og KL i aftalen om kommunernes økonomi for 2015 blevet enige om i fællesskab at arbejde målrettet for, at de sociale 2020-mål nås. Regeringen og KL vil desuden løbende følge og drøfte udviklingen i de relevante indsatser samt gøre status for de sociale mål i forbindelse med de årlige økonomiaftaler.

På det grønne område lægger regeringen vægt på, at der sker en bred inddragelse i arbejdet med både nye forslag og tilvejebringelsen af viden om miljøets og klimaets tilstand. Regeringen vil løbende inddrage organisationer, virksomheder og andre interessenter, når der udarbejdes nye forslag og initiativer på miljøområdet.

Et bæredygtigt Danmark – Udvikling i balance

2013/14 : 14

ISBN

978-87-93214-34-7

Elektronisk publikation

978-87-93214-35-4

Design af indhold

BGRAPHIC

Design af omslag

e-Types & e-Types Daily

Foto

Scanpix
Jacob Dall
PolFoto
Colourbox
Danida
Stig Stasig

Tryk

Rosendahls-Schultz Grafisk A/S

Web

Publikationen kan hentes på fm.dk og øvrige
relevante ministeriers hjemmesider

